રાખેલ) દેવદ્રવ્યથી કરી. અને ઠાકોરજીના દ્રવ્યમાંથી ચોવીસ ટકા લોન તરીકે લઈને તેને મૂડી તરીકે રાખીને તેની કોડી વેંચતા. (તેમાંથી જે નફો મળતો તે પોતાની કમાઈના પૈસાથી પોતાના ઠાકોરજીને ભોગ અલગથી ધરતા અને તે ભોગનો જ પ્રસાદ પોતે લેતા. એક દિવસ સંતદાસને આર્થિક સંકટમાં જાણીને નારાયણદાસે મદદ મોકલાવી. સંતદાસે તે ન સ્વીકારી અને નારાયણદાસે મોકલેલ માણસ સાથે તે મદદ પાછી મોકલાવી.) હવે શ્રીઠાકોરજીના દ્રવ્યમાંથી તો નારાયણદાસના માણસને ભાડું-ખર્ચ આપી ન શકાય. તેથી તેમણે પોતાની કમાણીનો ટકો તેને આપી દીધો. તેથી તે દિવસ તેઓ મોતાની કમાઈના પૈસાથી ઠાકોરજીને રાજભોગ ધરી ન શકયા. તેથી જ તેમણે તે દિવસે પ્રસાદ પણ ન લીધો. કેમકે તેઓ પોતાની કમાઈના ટકાના લોટનો જુદો ભોગ ધરતા અને તેને જ રાજભોગ ધર્યો માનતા અને મહાપ્રસાદ પણ તેનો જ લેતા. ઠાકોરજીના દ્રવ્યથી તો રોજ ઘણી ભોગ-સામગ્રી ધરતા (પરન્તુ તે તો દેવદ્રવ્યનો ભોગ હતો). નારાયણદાસના માણસને ભાડું-ખર્ચ આપવાને કારણે તે દિવસની રાજભોગની સેવા પોતાની ન માની. તેમણે નારાયણદાસને લખ્યું કે તમારી પ્રભુતાને કારણે ઠાકોરજીને હું એક દિવસ મારી કમાઈના પૈસાથી રાજભોગ ધરાવી ન શકયો. આ પ્રકારે સન્તદાસે વિવેકધૈર્યાશ્રય જીવી દેખાડ્યા. વિવેક એ કે શ્રીગુસાંઈજીને હૂંડી મોકલાવી, (તે દિવસે) પોતાની સેવા ન થઈ તેમ માન્યું, રાજભોગ ઠાકોરજી ન આરોગ્યા તેમ માન્યું. ધૈર્ય એ કે શ્રીઠાકુરજીના દ્રવ્યના મહાપ્રસાદનું ખાન-પાન ન કર્યું. આશ્રય એ કે મનમાં આનન્દ પામ્યા, દુઃખકલેશ ન કર્યો. (ભાવપ્રકાશ. ૮૪વૈષ્ણવવાર્તા-૭૬).

૧૧મો અપરાધ: અવૈષ્ણવ જો પોતાના સેવ્ય શ્રીઠાકોરજીના દર્શન કરી લે તો
ફળ: એક વર્ષની સેવા નિષ્ફળ થઈ જાય છે.
પ્રાયશ્ચિત્ત: શ્રીઠાકોરજીને પઞ્ચામૃતથી સ્નાન કરાવવું.

૩૬મો અપરાધ: શ્રીઠાકોરજીના નામે માંગવું.
ફળ: સેવા સર્વથા નિષ્ફળ બની જાય છે.
પ્રાયશ્ચિત્ત: જેટલું માગ્યું કે ભેગું કર્યું હોય તેનું પાંચ ગણું નૈવેદ્ય પ્રભુને દાન રૂપે આપવું.

૩૫મો અપરાધ: શ્રીમહાપ્રભુજીની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન.
ફળ : 'અસિપત્ર' વગેરે નામના ઘોર નરકોમાં પાત થાય.
પ્રાયશ્ચિત્ત: વૈષ્ણવ અને શ્રીમહાપ્રભુજીને પ્રસન્ન કરવા.

(ષટ્ષષ્ઠિરપરાધસ્તત્ફલાનિ-પ્રાયશ્ચિત્તાનિ ચ)

દશદિગન્તવિજયી ગોસ્વામી શ્રીપુરુષોત્તમચરણ

મહેનતાણા (ન્યોછાવર-ભેટ-પગાર-મજૂરી) તરીકે રૂપીઆ આપીને

અમૃતવચનાવલી

શ્રીનાથજી

(ક) શ્રીગુસાંઈજીએ શ્રીગોવર્ધનધરને પૂછ્યું કે ''મહારાજ! કૃષ્ણદાસનો તો દેહ છૂટ્યો... હવે અમે કોને અધિકાર (ટ્રસ્ટીનું પદ) આપીને બગાડ કરીએ? તેથી આપ કહો તેને અધિકારી (ટ્રસ્ટી) બનાવીએ''. ત્યારે શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ કહ્યું કે ''અમે પણ કયા જીવનો બગાડ કરીએ? જે પણ અધિકાર સ્વીકારશે (ટ્રસ્ટી બનશે) તેનો બગાડ થશે! તેથી તમે એક કામ કરો કે અધિકારનો ઉપરણો હાથમાં લઈને બધાની સામે કહો કે જેને અધિકારી (ટ્રસ્ટી) થવું હોય તે ઉપરણો ઓઢે. ત્યારે જે આવીને કહે તેને (ટ્રસ્ટી પદ) આપો. જેનો બગાડ થવાનો હશે તે તેની મેળે જ (ટ્રસ્ટી થવા) આવશે!''.

(શ્રીનાથજી, ૮૪ વૈષ્ણવવાર્તા, કૃષ્ણદાસની વાર્તા)

(ખ) એક દિવસ એક વૈષ્ણવે કિશોરીબાઈને કાંઈક સામગ્રી આપી હતી. ત્યારે કિશોરીબાઈએ તેની સામગ્રી સિદ્ધ કરીને શ્રીઠાકોરજીને ભોગ સમર્પ્યો. તે દિવસે શ્રીઠાકોરજી આરોગવા પધાર્યા નહીં. ત્યારે કિશોરીબાઈ પોતાના મનમાં ખૂબજ ખેદ કરવા લાગી. ત્યારે શ્રીઠાકોરજી બોલ્યા : ''તેં મારા માટે સામગ્રી કેમ લીધી? તે અમે કેવી રીતે આરોગીએ?''

ભાવપ્રકાશ : આમાં એ જતાવ્યું કે પારકી, બીજાની સત્તા, સામગ્રી પોતાના શ્રીઠાકોરજીને આરોગાવવી નહીં. અને કોઈ પણ વસ્તુ વૈષ્ણવ પાસેથી લઈને શ્રીઠાકોરજીને વિનિયોગ ન કરાવવી. તે શ્રીઠાકોરજી અંગીકાર કરતા નથી.

(૨૫૨ વૈ.વાર્તા, કિશોરીબાઈ વા.પ્ર.૨)

મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભાચાર્ય

(ક)જે કટોરી(ગિરવિ) મૂકીને સામગ્રી આવી તેનો તો ભોગ શ્રીઠાકોરજી પોતાના જ દ્રવ્યનો આરોગ્યા, તેથી તે ભોગ તો આપનો જ થયો. જે શ્રીઠાકોરજીનું (દેવ) દ્રવ્ય ખાશે તે મારો(પુષ્ટિમાર્ગી) નહીં કહેવાય. અને મારો સેવક ભગવદીય હશે તે દેવદ્રવ્ય ક્યારેય નહીં ખાય. જે (દેવદ્રવ્યનો પ્રસાદ) ખાશે તે મહાપતિત થશે. તેથી તે (દેવદ્રવ્યના) પ્રસાદમાંથી ભોજન કરવાનો આપણો અધિકાર ન હતો તેથી તે ગાયોને ખવડાવ્યો અને શ્રીયમુનાજીમાં પધરાવ્યો''. આ સાંભળીને બધા વૈષ્ણવો ચુપ થઈ ગયા.(ઘરુવાર્તા-૩).

(ખ) શ્રીભાગવતનો પાઠ પોતે જ કરવો જોઈએ. લૌકિક(ફંડફાળા)-પારલૌકિક (મૃતકનો ઉદ્ધાર-પુણ્ય-પ્રાયશ્ચિત્ત) કોઈ પણ હેતુ-પ્રયોજનથી શ્રીભાગવતનો પાઠ કે તેનું શ્રવણ કરવું ન જોઈએ. પ્રાણ કંઠ સુધી આવી ગયા હોય તો ભૂખ્યા મરી

ભલે જવું પણ ભાગવતની કથા યજમાન પાસેથી દક્ષિણા લઈને આજીવિકા માટે ન જ કરવી. (તત્ત્વાર્થદીપનિબન્ધ)

(ગ) કથા-કીર્તન કરીને પોતાની આજીવિકા ચલાવનારા નીચ લોકોના મનોભાવને, તેઓ ભગવદ્ગુણગાન કરતા હોય તો પણ, મોઢું-મળ વગેરેને ધોતાં નીકળેલા ગંદા પાણીના નિકાલ માટે ખોદેલા ખાડા (સેસ્પોલ-ગટર) જેવા જાણવા. ભાગવત વગેરેની કથા કરીને દક્ષિણા લેનારા કથાકારો પણ આવા નીચ કીંતનકારો (ગટર) જેવા જ હોય છે. તેથી આવા નીચ લોકોદ્વારા કરવામાં આવતા કથા-કીર્તન પુષ્ટિમાર્ગીઓએ ન સાંભળવા. (જલભેદ)

શ્રીગોપીનાથપ્રભુચરણ

...શ્રીઆચાર્યજીને વૈષ્ણવે આવીને કહ્યું : ‘‘મહારાજ! શ્રીદ્વારકાનાથજી વૈભવસહિત પધાર્યા છે...’’.

ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું : ‘‘ઠાકોરજીનો વૈભવ જોઈને તમે રાજી થયા?’’.

ત્યારે શ્રીગોપીનાથજીએ કહ્યું : ‘‘આપનો કહવડાવીને જે શ્રીઠાકોરજીની વસ્તુ(દેવદ્રવ્ય) ઊપર પોતાનું મન બગાડશે તેનો નિર્મૂળ નાશ થશે’’.

આ સાંભળીને શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું : ‘‘અમારો માર્ગ તો આવો જ છે’’.

(શ્રીગોપીનાથપ્રભુચરણ, ૮૪ વૈષ્ણવવાર્તા, દામોદારદાસ સમ્ભલવાળાની વાર્તા)

શ્રીવિટ્ઠલનાથપ્રભુચરણ

(ક) ધન વિ.ની કામનાઓને પૂર્ણ કરવામાટે જે શાસ્ત્રમાં બતાવેલા શ્રવણ-કીર્તન-સેવા વગેરે કરવામાં આવે છે તેને કર્મમાર્ગીય સમજવા જોઈએ. પોતાની આજીવિકા (ભરણ-પોષણ) ચલાવવામાટે પૈસા કમાવવાના રૂપમાં જે શ્રવણ-કથા-કીર્તન-સેવા વિગેરે કરવામાં આવતાં હોય તો તેમને તો ખેતી-વાડીના ધંધાની માફક ‘લૌકિકકર્મ’ જ કહેવા જોઈએ (ધર્મ-ભક્તિ કદાપિ નહીં). (જો કોઈ અધમ માણસ) જાજરૂ જઈને પોતાના મળને ધોવા માટે ગંગાજળનો ઉપયોગ કરે તો શું તેને ગંગાસ્નાનું શાસ્ત્રોક્ત ઉચ્ચ ફળ મળી શકે? ના. પવિત્ર ગંગાનો આવો દુરુપયોગ કરવાથી તો તેને માત્ર અને માત્ર પાપ જ લાગે છે. આ જ પ્રમાણે જેઓ પૈસા કમાવવામાટે પ્રભુની સેવા-કથા કરે છે તેઓને પણ તેવી સેવ-કથાનું કંઈ પણ ફળ મળતું નથી. ઉલટાનું, આવા અધમ આચરણને કારણે તેઓ પાપના જ ભાગીદાર બને છે. (શ્રીવિટ્ઠલનાથપ્રભુચરણ : ભક્તિહંસ).

(ખ) આજીવિકા કે યશ વગેરે કમાવવા માટે ભજન કરે તો શી ગતિ થાય? ...તે વ્યક્તિ અન્તે કલેશ જ પામે છે એવો શ્રીમહાપ્રભુજીના કથનનો સાફસાફ અર્થ છે. વાત કેવળ ઐહિક કલેશ પર નથી અટકતી, તેના પરલોકના અધિકાર અને ફળ નો પણ આવા નિષિદ્ધ આચરણને કારણે નાશ થાય છે. ... અત્યલ્પ પણ જ્ઞાન કે સંસ્કાર હોય તે આવું કુકૃત્ય કરી શકતો નથી. (સિદ્ધાન્તમુક્તાવલીવિવૃતિ)

(ગ) શ્રીગુસાંઈજીએ શ્રીગોવર્ધનધરને પૂછ્યું કે ‘‘મહારાજ! કૃષ્ણદાસનો તો દેહ છૂટ્યો... હવે અમે કોને અધિકાર (ટ્રસ્ટીનું પદ) આપીને બગાડ કરીએ? તેથી આપ કહો તેને અધિકારી (ટ્રસ્ટી) બનાવીએ’’. ત્યારે શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ કહ્યું કે ‘‘અમે પણ કયા જીવનો બગાડ કરીએ? જે પણ અધિકાર સ્વીકારશે (ટ્રસ્ટી બનશે) તેનો બગાડ થશે! તેથી તમે એક કામ કરો કે અધિકારનો ઉપરણો હાથમાં લઈને બધાની સામે કહો કે જેને અધિકારી (ટ્રસ્ટી) થવું હોય તે ઉપરણો ઓઢે. ત્યારે જે આવીને કહે તેને (ટ્રસ્ટી પદ) આપો. જેનો બગાડ થવાનો હશે તે તેની મેળે જ (ટ્રસ્ટી થવા) આવશે!’’ (૮૪વૈષ્ણવવાર્તા, કૃષ્ણદાસનીવાર્તા, પ્ર.૧૦)

માલાતિલક રક્ષક શ્રીગોકુલનાથજી

પોતાના સેવ્ય સ્વરૂપની સેવા જાતે જ કરવી. અને ઉત્સવ વગેરે સમય અનુસાર, પોતાના જ ધન અનુસાર, વસ્ત્ર-આભૂષણ વિવિધ પ્રકારના મનોરથો કરી સામગ્રી કરવી. (શ્રીગોકુલનાથજી-ચતુર્થેશ : ૨૪ વચનામૃત)

શ્રીઘનશ્યામાત્મજ શ્રીગોપીશચરણ

સેવામાં જરૂરી તેવા ધન-સામગ્રી-સાજ વગેરે ન હોય તો સેવા કેમ થઈ શકે! આ બધું વસાવવામાટે બીજો કોઈ ઉપાય ન હોય તો કોઈક પાસેથી ઉધાર લઈને કે કોઈક પાસેથી માંગીને કે ફંડ-ફાળો કરીને સેવા-મનોરથ કરી શકાય કે નહીં?

ઉપરોક્ત શંકાને દૂર કરવામાટે શ્રીમહાપ્રભુજી ‘વિવેકધૈર્યાશ્રય’ ગ્રન્થમાં આજ્ઞા કરે છે આવી પરિસ્થિતિ આવી પડી હોય, પછી તે પ્રભુસુખ-સેવા સમ્બન્ધી પણ કેમ ન હોય, તો પણ હઠ ન કરવી. ‘‘ઉધાર લઈને કે કોઈ પાસેથી માંગીને પણ હું સેવા-મનોરથ કરીશ જ’’ આવી હઠ ન કરવી. યથાલાભ સન્તોષ રાખીને પોતાની પાસે જે ઉપલબ્ધ હોય તેનાથી જે બની શકે તેનું જ પ્રભુસેવામાં સમર્પણ કરવું. ઉધાર કરીને કે ઠાકોરજી માટે માંગીને સેવા ન જ કરવી. કારણ કે ભગવદાશ્રય રાખીને પ્રભુ જે સહજતાથી કરાવે તે કરવું આવી પુષ્ટિમાર્ગીય મર્યાદામાં રહીને પ્રભુને જે સમર્પણ કરવામાં આવે છે તેનો જ અંગીકાર પ્રભુ કરે છે એવો શ્રીમહાપ્રભુજીનો આશય છે.

(શ્રીઘનશ્યામાત્મજ શ્રીગોપીશજી ‘વિવેકધૈર્યાશ્રય’ વિવૃતિ શ્લોક ૪)

શિક્ષાપત્રકાર મહાનુભાવ શ્રીહરિરાયજી

જયારે સંતદાસનું બધું ધન નાશ પામ્યું ત્યારે શ્રીઠાકુરજીકી સેવાના ખર્ચની વ્યવસ્થા તેમણે (પહેલેથી જ પોતાના ઠાકોરજીમાટે પોતાના જ અલગથી મૂકી

tradition cannot be called a public temple. To consider it as public temple is absolutely contrary to the religious sentiment of this tradition. It is tantamount to declaring the private home of an individual as public. Sri Vallabh, while opposing publicity, has clearly enunciated that congregational service etc. is in principle opposed to this path and is therefore improper. ...the devotional service is not congregational anywhere in the pushti path even though ik is so in the path of Action, or the path of Worship, so far as devotion is concerned. In principle, Sri Vallabhacharya has regarded worship as defective and obstructive in devotion. Even a Yogi who is universally worshiped by the masses become unworthy of Yogic perfection. Hence, in the Vallabh tradition, how can there be the practicability of its fundamental principle in the congregationality of the devotional service?

(તિલકાયત મહારાજશ્રી નિજપુસ્તકાલય વિદ્યામંદિર, નાથદ્વારા, એ છપાવેલ પુસ્તકના પૃષ્ઠ.૬૦,૬૧)

(The Vedanta Of Pure Non Dualism: The Heritage Of The Philosophical Tradition Of Shri Vallabhacharya. Written by Ranachoda Kaladhara Bhatta & Richard M Fox. Published by : Sri Tilkayat Maharajshri Nij Pustakalaya Vidyamandir Nathdwara. page no.96)

ગો.ચિ.શ્રીવિશાલકુમારજી શ્રીઈન્દ્રદમનજી

(નાથદ્વારા)

''પુષ્યિમાર્ગમાં રહેવું'' અને ''પુષ્ટિફળને પ્રાપ્ત કરવું'' આ બે જુદી-જદી વાતો છે. જો ફક્ત પુષ્ટિમાં રહેવું છે તો જીવ ગમે તે કરે. જો બ્રહ્મસમ્બન્ધ થયું છે તો શ્રીઠાકોરજી જીવને સ્વીકારશે જ. પરન્તુ જો પુષ્ટિમાર્ગીય પુષ્ટિફળને મેળવવું છે, વાસ્તવિક આનન્દને મેળવવો છે તો એ તો ફક્ત શ્રીમહાપ્રભુજીએ બનાવેલા સિદ્ધાન્તો વડે જ પ્રાપ્ત થશે.

(ફેસબુક પર)

નિ.લી.ગો.શ્રીરણછોડલાલજી મહારાજ

(રાજનગર)

...તેવીજ રીતે આપણે ત્યાં સન્મુખભેટ થાય છે તે પણ દેવદ્રવ્ય છે ; અને તે સામગ્રીના કામમાં નથી આવતી. શ્રીગોકુલનાથજી અને શ્રીચન્દ્રમાજી ના ઘરમાં હજી આ નિયમનું પાલન થાય છે. ત્યાં જે સન્મુખભેટ થાય તે કીર્તનિયો લઈ જાય છે. એ કીર્તનિયો મહાવનિયો હોય છે. તે વલ્લભકુલનો, યમુનાજીનો ગોર હોય છે. બીજો તેનું અનુકરણ કરે તે ખોટું...અમે શ્રીનાથજી અગાડી જે સન્મુખભેટ ધરીએ છીએ તે શ્રીમહાપ્રભુજીની પાદુકાજીને ધરીએ છીએ છતાં તે અલંકારાદિકમાં વપરાય

બીજા કોઈ પાસેથી સેવા કરાવવામાં આવતી હોય તો તેથી ચિત્તમાં અહંકાર વધે પણ ચિત્ત કદિ ભગવાન્‌માં ચોંટે નહીં. તે જ પ્રમાણે, જો ભગવત્સેવા કરવામાટે બીજા પાસેથી મહેનતાણા તરીકે રૂપીઆ લેવામાં આવે તો યજમાન વતી કર્મ કરનાર ગોર-મહારાજને જેમ યજ્ઞયાગનું ફળ ન મળે પણ યજમાનનેજ મળે તેમ પારકા પૈસે સેવા કરનારની ભગવત્સેવા પણ નિષ્ફલળ જાય છે. દક્ષિણા આપીને યજમાન ગોર-મહારાજદ્વારા જેમ યજ્ઞયાગ કરાવે તેમ ભગવત્સેવા (હાલમાં જેમ વૈષ્ણવો ભેટ-સામગ્રી-મનોરથો નોંધાવીનેં ગોસ્વામિ-મહારાજોદ્વારા હવેલી-મન્દિરોમાં કરાવે છે તેમ -અનુવાદક) કરાવી લેવામાં શો વાંધો? ઉત્તર : કર્મમાર્ગમાં તેવું કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું હોવાથી તેમ કરી શકાય છે. ભક્તિમાર્ગમાં, પરંતુ, તેવી વિધિ ઉપદેશાયેલી ન હોવાથી, આવી રીતે ધન આપીને ભગવત્સેવા કરાવવી નહીં. ભક્તિમાર્ગમાં તો ભગવદુક્ત પ્રકારે(પોતાના તન-મન-ધનથી પોતાના ઘરે પોતાના પરિવારજનોના સહયોગથી)જ ભગવત્સેવા કરવી જોઈએ.

(સિદ્ધાન્તમુક્તાવલી વિવૃતિ પ્રકાશ. શ્લોક ક્ર. ૨)

શ્રીવલ્લભાત્મજ શ્રીબાલકૃષ્ણજી

અહીં ભક્તિવર્ધિની ગ્રન્થમાં સેવોપયોગી સ્થળના રૂપમાં પોતાના ઘરનું વિધાન (ગૃહે સ્થિત્વા) હોવાથી, પોતાના ઘરમાં બિરાજતા ઠાકોરજીની સેવા છોડીને કોઈ બીજી જગ્યાએ (એટલે કે હવેલીઓમાં જેમ અત્યારે ભેટ-સામગ્રી આપીને નિત્ય કે મનોરથ ની ઝાંખી કરી લેવી તેને જ વૈષ્ણવો એ પુષ્ટિમાર્ગમાં પરમ ધર્મ માની લીધો છે તેમ) ભગવત્સેવા કરવાવાળાને પણ ક્યારેય ભક્તિ સિદ્ધ થઈ શકતી નથી. (શ્રીવલ્લભાત્મજ-શ્રીબાલકૃષ્ણજી, 'ભક્તિવર્ધિની' વ્યાખ્યાશ્લોક-૨)

નિ.લી.ગો.શ્રીનૃસિંહલાલજી મહારાજ

લૌકિક કામનાઓને પૂર્ણ કરવાની ઈચ્છાથી જે ભગવત્સેવા-કથા કરે છે તે (લોકાર્થી) દરેક પ્રકારે કલેશ પામે છે. તેથી, કંઈક ભેટ-સામગ્રી મળી રહે તેમાટે જે સેવા-કથા વગેરે કરે છે તે 'પાખંડી' અને 'દેવલક' કહેવાય છે. તેથી સેવા-કથા કરવામાં આર્થિક વગેરે લાભ કે પદ-પ્રતિષ્ઠા ની કામના રાખ્યા સિવાય જેમાં નિષેધ નથી તેવા પ્રકારે એટલે કે ''મારું લૌકિક સિદ્ધ થાય'' એવી કામનાથી જે સેવા-કથા કરતો હોય તેને 'લોકાર્થી' કહેવાય છે.

(નિ.લી.ગો.શ્રીનૃસિંહલાલજી મહારાજ : સિદ્ધા.મુક્તા.ટી.શ્લો.૧૬૧૭).

નિ.લી.ગો. શ્રીમટ્ટુજી મહારાજ

જે શ્રીવલ્લભકુળ છે તે પોતના સેવ્યસ્વરૂપ ઉપર કેવો સ્નેહ રાખે છે કે એક બાજુ દ્રવ્યનો ઢગલો કરો અને એક બાજુ શ્રીઠાકોરજીને પધરાવો તો શ્રીવલ્લભકુળ

એ દ્રવ્ય સામું જોશે પણ નહિ; અને શ્રીઠાકોરજીને અતિસ્નેહ કરી પધરાવી લેશે. પણ જે આ કળિનો જીવ છે તેને તો દ્રવ્ય ઘણું પ્રિય છે. માટે તે તો શ્રીઠાકોરજી સામું જોશે નહિ. અને કેવળ વૈભવ સામું જોશે અને તરત મોહ પામશે...(વચનામૃત)

ગોસ્વામિતિલકાયત

નિ.લી.ગો.શ્રીગોવર્ધનલાલજી મહારાજ

(નાથદ્વારા)

શ્રીઉદયપુર દરબારને આશીર્વાદ. આથી જણાવવામાં આવે છે કે મેં સ્થાવર-જંગમ સંપત્તિના આર્થિક તથા માલિકીય વહિવટ અંગે, મને સલાહ આપવામાટે, યોગ્ય વ્યક્તિઓની એક સમિતિની નીમણૂક કરી છે. સેવા વિગેરે બાબતમાં પુરાતન તેમજ પ્રવર્તમાન પ્રણાલીના અનુસાર કાર્ય કરવામાં આવશે. તથા જો પુરાતન પરંપરાનો બાધ ન થતો હોય અને સમિતિ જો કોઈ સુધારાની ઈચ્છા રાખતી હોય તો તે સુધારાઓ સ્વીકારવામાં આવશે. તથા શ્રીઠાકુરજી (શ્રીનાથજી)નું દ્રવ્ય અમારા વ્યક્તિગત વપરાશમાં નહીં આવે, જેવી કે પરંપરા આજે પણ છે; અને તેને જાળવવામાં આવશે. તે છતાં પણ મારા વડવાઓના સમયથી ચાલ્યા આવતાં મારા માલિકીના હક્કો તેજ પ્રમાણે કાયમ રહેશે. આ મુજબજ જમા-ઉધારની નોંધો પણ તે-તે ખાતામાં ચાલુ રહેશે, જે મુજબ ચાલુ ખાતામાં હાલ નોંધાઈ રહ્યું છે.

(ડેકલેરેશન મિતિ—ભાદ્ર-શુકલા પંચમી સં.૧૯૮૯=તા.૫-૯-૧૯૩૨).

ગોસ્વામિતિલકાયત

નિ.લી.ગો.શ્રીગોવિન્દલાલજી મહારાજ

(નાથદ્વારા)

ક)કોઈ બીજી વ્યક્તિને પૈસા આપીને તેના દ્વારા સેવા કરાવવામાં આવે અથવા કોઈક પાસેથી પૈસા લઈને કોઈના વતી જાતે સેવા કરવામાં આવે તે (બંને), સાચી સેવા ન કહેવાય.

a) "Having service rendered through some other person by paying money, or renderded service by being paid on behalf of someone else, can never be considered real service".

(તિલકાયત મહારાજશ્રી નિજપુસ્તકાલય વિદ્યામંદિર, નાથદ્વારા, એ છપાવેલ પુસ્તકના પૃષ્ઠ.૯૬)

ખ)‘‘શાસ્ત્રીય વિધિ-વિધાનો ઉપર આધારિત પૂજાનો પ્રકાર સાર્વજનિક કે બાહ્ય હોય છે, જ્યારે કે પ્રેમભાવને કારણે સેવા અંગત કે વ્યક્તિગત હોય છે. પ્રેમ-ભક્તિ કદિ પણ જાહેરમાં પ્રદર્શિત કરવાની વસ્તુ નથી હોઈ શકતી, તે

અત્યન્ત વ્યક્તિગત ભાવના કે આન્તરિક અલૌકિક આનન્દ હોય છે. પ્રેમ-ભક્તિનો ખરો આનન્દ તેને છૂપું રાખવામાં રહેલો છે. અરક્ષિત કે જાહેર(ખુલા ટેરા) માં પ્રેમ-ભક્તિનો આનન્દ માણવો તે ખરેખર આનન્દ માણવું જ નથી. તેથી જ દેવાલય અને મન્દિર પૂજામાર્ગથી સમ્બન્ધિત હોય છે. પુષ્ટિમાર્ગ કે જે શ્રીકૃષ્ણની પ્રેમ-સેવા કરવાનો માર્ગ છે તેમાં દેવાલય કે મન્દિર ને કોઈ સ્થાન નથી. ભગવદીય ભકતનું ઘર જ ખરેખર તો સેવ્ય પ્રભુનું મંદિર હોય છે કે જ્યાં પુષ્ટિમાર્ગી ખુદ પણ પોતાની જાતને એકાન્તમાં પોતાના સેવ્યની સેવામાં તત્પર બનાવે છે. તેથી જે પ્રકારનું (ઘરરૂપી)મન્દિર શ્રીવલ્લભસમ્પ્રદાયમાં માન્ય કરવામાં આવ્યું છે તેને કદિ પણ સાર્વજનિક મન્દિર કહી શકાતું નથી. (તેથી, ઘરરૂપી)મન્દિરને જાહેર મન્દિર લેખાવવું તે સમ્પ્રદાયની ભાવનાથી સદંતર વિરુદ્ધ છે. આતો કોઈ વ્યક્તિના અંગત ઘરને સાર્વજનિક માની લેવા જેવી વિચિત્ર વાત ગણાય! (ભક્તિની) સાર્વજનિકતાનો વિરોધ કરતાં શ્રીવલ્લભાચાર્ય ઘોષણા કરે છે કે સામુહિક-સાર્વજનિક સેવા (મનોરથ-દર્શન)વગેરે, વસ્તુતઃ, પુષ્ટિમાર્ગના સિદ્ધાન્તોથી વિપરીત છે અને તેથી અનુચિત છે. ... જ્યાં સુધી ભક્તિભાવનો પ્રશ્ન છે, કર્મમાર્ગ અને પૂજામાર્ગ માં સામુહિક-જાહેર સેવા-ભક્તિ(નો પ્રકાર માન્ય) છે તેમ છતાં પુષ્ટિમાર્ગમાં કોઈ પણ ઠેકાણે (ક્યારેય) તેવો સામુહિક-જાહેર પ્રકાર નથી. શ્રીવલ્લભાચાર્યે, સિદ્ધાન્તતઃ, પૂજાને ભક્તિમાં અવરોધરૂપ અને ખામીયુકત માની છે. એક યોગી કે જેને જનસામાન્ય પૂજે છે તે પણ જ્યારે (જનસમુદાયમાં યોગનું પ્રદર્શન કરવા લાગે છે તો) યૌગિક સિદ્ધિઓ મેળવવાને લાયક રહી જતો નથી. આ પરથી સમજી શકાય છે કે (જ્યારે યોગી પણ સામુહિક-જાહેર પ્રણાલીમાં સંડોવાય છે તો યોગભ્રષ્ટ થઈ જાય છે ત્યારે યોગથી પણ વધુ પવિત્ર-ગુહ્યતમ) પ્રભુની પ્રેમ-સેવાનું, શ્રીવલ્લભસમ્પ્રદાયમાં, સામુહિક-સાર્વજનિ અનુષ્ઠન કેવી રીતે અનુસરણીય હોઈ શકે છે?’’

b) "Worship being dependent on ritualistic technique, is public or external, and service, on account of love, is individual or subjective. Love is never the object of public exhibition, it is singularly personal sentiment or inner bliss. Its enjoyment consist in keeping it a secret. Unguarded or open enjoyment is no enjoyment at all. So the form of temple or church is associeted with the path of worship. The Pushti path, which is the path of devotional service, has no place for temple or church. ...The house of the servant of the Lord verily is the temple of the Deity to be srved, where the follower also engages himself in the service privately. Therefore, the type of temple accepted in Vallabh

(કઃતા.૨૪-૧૨-૪૮ના દિને મુંબઈના વૈષ્ણવોની જાહેરસભામાં શ્રીમત્પ્રભુચરણના પ્રાકટ્યોત્સવપ્રસંગે અધ્યક્ષસ્થાનેથી કરેલ વચનામૃત 'વૈશ્વાનર' અંક-૩૧ સન્-૪૮ઃ ખઃ બયાન મૂર્તિબા કાર્યા. સહા. કમિ. દેવસ્થાનવિભાગ ખંડ ઉદયપુર એવં કોટા બજરિયે કમિશન મુ.કાંકરોલી. ફાઈલ સંખ્યા.૧-૪-૬૪. શ્રીદ્વારકાધીશમંદિર દિનાંક ૭/૧૧/૬૫ઃ ગઃ શ્રીમદ્વલ્લભ અને શ્રીહરિરાયજી જીવનદર્શન, ભાગ-૨, વચનામૃત ૨૦મું, પૃષ્ઠ ૧૪૬,૧૪૯).

નિ.લી.ગો.શ્રીકૃષ્ણજીવનજી મહારાજ

(મુંબઈ-મદ્રાસ)

આજ મુઝે અપને હૃદયકે ઉદ્ગાર કહને દો, મેરા હૃદય જલ રહા હૈ, મંદિરોમેં દ્રવ્યસંગ્રહકી પ્રવૃત્તિ માત્ર રહ ગઈ હે ઓર વહી અનર્થોંકી જડ હૈ. ઐસે મંદિરોકે અસ્તિત્વસે કોઈ લાભ નહીં. હમારા સંપ્રદાય સામુહિક નહીં વૈયક્તિક હૈ. સાર્વકાલિક તથા સાર્વદેશિક અવશ્ય હૈ પરંતુ સાર્વજનિક નહીં. ''કરત કૃપા નિજ દૈવી જીવનપર'' ઈસ ઉક્તિમેં 'નિજ' શબ્દકા પ્રયોગ કિયા ગયા હૈ. દૈવી જીવ કહીં ભી હો સકતે હૈં પરંતુ સાર્વજનિક રૂપસે નહીં. આજ હમ 'પુષ્ટિ'કા નામ લેનેકે ભી અધિકારી નહીં હૈં! ...આજકા હમારા જીવન ચાર્વાક-જીવન હો રહા હૈ. ક્યા હમ, આજ જિસ પ્રકારકા સંપ્રદાય હૈ, ઉસે જિવાના ચાહતે હૈં? યદિ સચ્ચે સંપ્રદાયકો ચાહતે હો તો સ્વરૂપસેવા ઘર-ઘરમેં પધરાઓ એવં નામસેવાપર ભાર રખ્ખો...ભક્તિકી પ્રાપ્તિ સ્વગૃહોમેં સેવા કરનેસે હી હોગી. આજકે ઈન મંદિરોસે કોઈ લાભ નહીં હૈ, ક્યોંકિ ઈનમેં દ્રવ્યસંગ્રહકી પ્રધાનતા આ ગયી હૈ ઔર જહાં દ્રવ્ય ઈકઠ્ઠા હોતા હૈ વહીં અનર્થ હોતે હૈં. આજ સંપ્રદાયકા વિકૃત સ્વરૂપ ઈસીસે હૈ. (વલ્લભવિજ્ઞાન સં.૫-૬ વર્ષ ૧૯૬૫)

નિ.લી.ગો.શ્રીગોવિંદરાયજી મહારાજ

(પોરબન્દર)

(ક) જેમ સ્વરૂપસેવા સ્વાર્થબુદ્ધિથી અને લૌકિક કાર્ય સમજીને ન કરવાની શ્રીમહાપ્રભુજીની આજ્ઞા છે, તે પ્રમાણે નામસેવા પણ વૃત્તિ અર્થે ન કરવી એવી આજ્ઞા શ્રીમહાપ્રભુજી નિબન્ધમાં કરે છે...વૃત્તિ અર્થે સેવા કરવાથી પ્રત્યવાય (પાપ)લાગે. જેમ ગંગા-જમુનાજળનો ઉપયોગ ગુદા પ્રક્ષાલનાર્થ ન થાય, તેમ સેવાનો ઉપયોગ પણ વૃત્ત્યર્થ ન કરાય.

(ખ) તન અને વિત્ત જો પ્રભુમાં વપરાય તો મન પ્રભુમાં જરૂર લાગે છે. માટેજ શ્રીવલ્લભે ઉપદેશ કર્યો છે કે ''તત્સિદ્ધ્યૈ તનુવિત્તજા''. માનસી જે પરા છે તેને સિદ્ધ કરવા તનુ-વિત્તજા સેવા જરૂરી છે. તન અને વિત્ત બન્ને ક્યાંય એક સ્થળે લગાડો તો ચિત્ત તેમાં રાત-દિવસ રહે છે. દલાલનો વ્યવસાય કરનાર(=હવેલી ચલાવનાર ગો.બા., ટ્રસ્ટી, મુખીયા વગેરે) વ્યવસાયમાં કેવલ તનથી શ્રમ કરે છે પણ તેમાં વિત્ત પોતાનું જરાય લાગતું નથી. આથી જો બજારભાવ વધે કે ઘટે તો તેનાથી તેને મનથી ચિંતા થતી નથી...અને છોકરાનો પિતા એકલી વિત્તજા તરીકે ટ્યુશન ફી

છે, સામગ્રીમાં નહિ. સન્મુખભેટ ધરવામાં ઘણો અનાચાર થાય છે... શ્રીઠાકોરજી-નિમિત્તે કાંઈ મંગાય નહીં કે કાંઈ અપાય નહીં. એ રીતે આવેલ દ્રવ્ય દેવદ્રવ્ય બને...તે લેનારની બુદ્ધિ બગડ્યા વગર ન રહે.

(વચનામૃત = ૪૮૪-૮૭)

નિ.લી. ગો.શ્રીવાગધીશલાલજી મહારાજ

(અમરેલી)

મહારાજને જે આવક વૈષ્ણવો વિગેરેમાંથી આવે તેમાંથી ઘર-ખરચ તરીકે ઠાકોરજીનો ખરચ મહારાજ ચલાવે છે. ઠાકોરજીને માટે સ્થાવર કે જંગમ અમુક મિલ્કત જુદી કાઢી તેમાંથી ખરચ ચલાવતા નથી. ઠાકોરજીના વૈભવનો, ભોગનો, આભૂષણ-વસ્ત્ર વિગેરેનો ખરચો મહારાજ કરે છે. ...ઠાકોરજીની સન્મુખ ભેટ ધરી શકાતી નથી... ઠાકોરજીની ભેટ દેવમંદિરમાંજ મોકલવી પડે. મહારાજથી તે ભેટનો ઉપયોગ થઈ શકે નહિ.

(મહારાજશ્રીના આમ-મુખત્યાર : ''અમેરેલી હવેલી વ્યક્તિગત છે કે સાર્વજનિક'' મુદ્દા ઊપર ઇ.સ. ૧૯૦૯-૧૦ માં ગાયકવાડી વડોદરા રાજ્યની કોર્ટમાં આપવામાં આવેલી જુબાની).

નિ.લી.ગો.શ્રીદેવકીનન્દનાચાર્યજી

(કામવન)

જેવી રીતે અમારા પૂર્વપુરુષો પોતે આપણા ધર્મનું સત્ય સ્વરૂપ તથા શુધ્ધાદ્વૈત સિધ્ધાંત સંપૂર્ણરીતે સમજીને વૈષ્ણવ ધર્મનો યથાર્થ ઉપદેશ લોકોને કરતાં હતા; અને વચલા કાળમાં, જે સંપત્તિ વિગેરે કારણોથી અમે ઘણે દરજ્જે છોડી દીધો છે, તેથી ઘણા ખરાં લોકોને સાધારણ સેવા અને કોરી વિત્તજા ભક્તિનુંજ રૂઢિ અનુસાર જ્ઞાન રહ્યું છે. (વચનામૃત)

નિ.લી.ગોસ્વામી શ્રીવ્રજરત્નલાલજી મહારાજ

(સુરત)

વકીલ : જો પુષ્ટિમાર્ગીય કોઈ પણ મંદિરમાં વૈષ્ણવો શ્રીઠાકુરજીની સેવા તેમજ નેગ-ભોગ માટે અને શ્રીઠાકુરજીની સેવાના નભાવમાટે ભેટ વિગેરે આપી વિત્તજા સેવા કરતા હોય તો અને તે મંદિરમાં તનુજા સેવા કરતા હોય તો તે મંદિર પુષ્ટિમાર્ગીય નથી એમ આપનું કહેવું છે?

પૂ.પા.મહારાજશ્રી : પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવોની તનુજા કે વિત્તજા સેવા સ્વતંત્ર કરવાની પ્રક્રિયા નથી અને તેવી સેવા કરે તો તે સાંપ્રદાયિક મંદિર ન કહેવાય.

(''નડિયાદની હવેલી વ્યક્તિગત છે કે સાર્વજનિક'' વિવાદમાં પુષ્ટિમાર્ગના વિશેષજ્ઞ સાક્ષીના રૂપમાં આપેલી જુબાની).

દ્વિતીયગૃધીશ

નિ.લી.ગો. શ્રીગિરિધરલાલજી

(ઈન્દૌર-નાથદ્વારા)

આપણો પ્રમુખ સિદ્ધાન્ત છે ‘અસમર્પિતનો ત્યાગ’. ઉત્તમ ઉપાય તો તે જ છે કે ઘરમાં જે પણ રસોઈ બને તે પ્રભુને ભોગ ધરીને પછી જ મહાપ્રસાદ લેવો. ... જ્યાં સુધી અસમર્પિતનો ત્યાગ નહીં થાય ત્યાં સુધી બુદ્ધિ ઉત્તમ નહીં બને. સાનુભાવતા ક્યારે સિદ્ધ થઈ શકે ? જ્યારે આપણી બુદ્ધિ નિર્મળ બને. ...આજે આપણે (ઘરમાં બિરાજતા સેવ્ય) હીરાને પારખી નથી શકતા. સાચા હીરાને ઝવેરી જ પારખી શકે. સ્થિતિ કેવી છે કે આપણે ખોટા હીરાને સાચો માનીને તેની પાછળ (હવેલી-મન્દિરોમાં ?) ભાગી રહ્યા છીએ. શ્રીમહાપ્રભુજીએ તો નિધિરૂપી સાચો હીરો જ આપણને આપ્યો છે. ભગવાન્ ગીતામાં કહે છે કે ‘‘દિવ્યં દદામિ તે ચક્ષુઃ પશ્ય મે યોગમીશ્વરમ્’’. ભગવાનને ઓળખવામાટે તો દિવ્યતા પ્રાપ્ત થવી જોઈએ. દિવ્યતા જ આત્મબળ છે. ... તેથી મારો તો આપ લોકોથી સાગ્રહ અનુરોધ છે કે આત્મબળને પ્રાપ્ત કરવામાટે પોતાનો કંઈક દૈનિક નિયમ બનાવો. ષોડશગ્રન્થના પાઠનો નિયમ લો...

(શ્રીમદ્વલ્લભ અને શ્રીહરિરાયજી જીવનદર્શન, ભાગ-૨, વચનામૃત ૭મું, પૃષ્ઠ ૧૨૪).

નિ.લી.ગો.શ્રીદીક્ષિતજી મહારાજ

(મુંબઈ-કિશનગઢ)

(ક) અને જ્યારે જનરલ પબ્લિક-ટ્રસ્ટ છે ત્યારે ઠકોરજીને ગોસ્વામી-સંબંધથી જુદા કરીને, ઠાકોરજીને બધી સંપત્તિ અર્પણ કરીને, એટલેકે ભેટ કરીને, રિલીજિયસ એંડૉમેંટ ના રૂપમાં થયેલા તે ટ્રસ્ટ છે. આવી સ્થિતિમાં આવા ટ્રસ્ટોથી જે નેગ-ભોગ જલાવવામાં આવે છે તે દેવદ્રવ્યથી ચલાવવામાં આવે છે. દેવદ્રવ્યનો ઉપભોગ કરનાર અંતે દેવલક (નરકમાં પડનાર પાપી) જ છે. શ્રીમદાચાર્યચરણે પ્રભુની સોનાની કટોરી ગિરવી રાખીને જ્યારે ભોગ આરોગાવ્યો ત્યારે આપે દેવદ્રવ્યથી સમર્પિત બધો જ પ્રસાદ ગાયોને ખવડાવી દીધો હતો. આ છે સામ્પ્રદાયિક સિદ્ધાંત. આવા આદર્શરૂપ સિદ્ધાંતોનો જે (જાહેર હવેલીઓની) પ્રથાથી વિનાશ થઈને આચાર્યોને દેવલક બનાવવામાં આવે છે તે પ્રથાને જેટલી જલદી સમ્પ્રદાયમાંથી હટાવી દેવામાં આવે એટલો જ શ્રેય તેમાં ગોસ્વામી સમાજ તથા વૈષ્ણવ સમાજનો રહેલો છે.

(ખ) ભગવત્સેવા એ સંપ્રદાયની આત્મરૂપ પ્રવૃત્તિ છે. આચાર એ સેવાનો અંગ છે. સેવાની અનુકુળતાના અનુરૂપ જ આચારનું પાલન કરવું જોઈએ. આચાર-પાલનને પ્રમુખતા આપીને ભગવત્સેવાનો ત્યાગ કરવો ઉચિત નથી. ભગવત્સેવા જેમ પણ બને કરો...ગુરુઘરમાં ન મોકલો. જો આપણે ભગવદ્દ્રવ્યને પેટમાં નાખીશું તો તે અપરાધ છે. આપણને ગ્રન્થોના અધ્યયન પ્રત્યે લોકોને આકર્ષિત કરવા જોઈએ.

(ક:‘આચાર્યોચ્છેદક ટ્રસ્ટ-પ્રથાસે પુજારીપનકી સ્થાપના ઘોર સિદ્ધાન્તહાનિ એવં ઘોર સ્વરૂપચ્યુતિ’ લેખ પૃષ્ઠ ૭; ખ : ‘શ્રીવલ્લભવિજ્ઞાન’ અંક ૫-૬ વર્ષ ૧૯૬૫)

તૃતીયગૃહાધીશ

નિ.લી.ગો.શ્રીવ્રજભૂષણલાલજી

(કાંકરોલી-વડોદરા)

(ક) વૈષ્ણવોની પાસે જે કાંઈ પરમ પદાર્થ છે, તેનું અસ્તિત્વ આજના જ શુભ દિનને આભારી છે. કાળની ભીષણતા અને પરિસ્થિતિની વિષમતાના અત્યંત વિકટ યુગમાં શ્રીમત્પ્રભુચરણના દિવ્ય સિદ્ધાંતો ઉપર અટલ રહેવામાં જ જીવમાત્રનું ઐહિક અને પારલૌકિક કલ્યાણ રહેલું છે. અન્યાશ્રયનો ત્યાગ એ ભાવના ઉપર જગતના જીવો દઢ રહે તો, જે વૈષ્ણવ હવેલીઓના વૈભવોને કારણે વૈષ્ણવો ઘરસેવા ભૂલી ગયા હતા, સંજોગવશાત્ તે હવેલીઓમાં શ્રીના દર્શન આજે બંધ થતાં વૈષ્ણવોના ઘર શ્રીઠાકુરજીની સેવાથી કિલ્લોલતા થશે. એ લાભ સંપ્રદાય અને સંપ્રદાયીઓ માટે નાનોસૂનો નથી. ઈશ્વરેચ્છા અકળ છે. મને શ્રદ્ધા છે કે આ આકરી કસોટીમાંથી આપણું સર્વનું શ્રેય જ સધનારું છે.

(ખ) મારા અનુયાયીઓને બે પ્રકારે દીક્ષા આપું છું. પ્રથમ કંઠી બાંધવી તથા બીજી બ્રહ્મસમ્બન્ધદીક્ષા આપવી. કંઠી બાંધવી એ સાધારણ વૈષ્ણવોને જ આપવામાં આવે છે. તથા બ્રહ્મસમ્બન્ધ ખાસ કરીને તે અનુયાયીઓને કે જે સેવામેં વિશેષરૂપથી આગળ વધવા ઈચ્છે છે. પહેલી દીક્ષાને ‘શરણ-દીક્ષા’ કહેવામાં આવે છે તથા બીજી દીક્ષાને ‘આત્મનિવેદન’ કહેવામાં આવે છે. શરણ દીક્ષામાં વૈષ્ણવ કેવળ નામસ્મરણ કરવાની યોગ્યતા મેળવે છે. જ્યારે કે સેવાવાળા વૈષ્ણવને બ્રહ્મસમ્બન્ધદીક્ષા લીધા પછી જ સેવા કરવાની યોગ્યતા મળે છે. બ્રહ્મસમ્બન્ધવાળો વૈષ્ણવ પોતાના ઘરમાં જ સેવા કરવા યોગ્ય બને છે... અમે સ્વરૂપની સેવા નન્દાલયની ભાવનાથી કરીએ છીએ તેથી સાતે સાત પુત્રોના ઘર ‘ઘર’ જ કહેવાય છે. અને અમારું ઘર ‘ત્રીજું ઘર’ કહેવાય છે.

(ગ) શ્રીઆચાર્યચરણના સિદ્ધાન્તોમાં ભગવત્ સમ્બન્ધ અને ભગવત્ સેવા ને જ પ્રધાનતા આપવામાં આવી હતી. બાદમાં પરિલક્ષિત થાય છે કે આમાં પણ કંઈક અંતર આવી ગયું. ... આજના સમયમાં, મને એવું પ્રતીત થાય છે કે આપણે તે ચરિત્રને ભૂલી અને પાછળથી મુખ્ય બનેલા કેવળ ભાવાત્મકરૂપને લઈ બેઠા છીએ કે જે આજે પણ વૈષ્ણવોમાં પ્રચલિત છે. ... હું માનું છું કે ચરિત્રોનો વિચાર કરવામાં સિદ્ધાન્તોની આવશ્યકતા રહે છે.

દશા કોલ્ગર્લ (વેશ્યા) થી પણ બદતર છે. ઠાકોરજીની વિનિન્દિતમુકતા-દંતપંક્તિ ભગલા ભગતોને જોઈને ખીલી જાય છે. સદાનન્દ નિરાનન્દ બનીને આ ઈમાન(ધર્મ) ખરીદનારાઓના હાથે ખુલ્લેઆમ વેચાઈ રહ્યો છે...બધાને સહારો આપવાવાળો પોતે અસહાય બનીને (હવેલીની કેદમાં) બેઠો છે, કોઈક ધનિક ગ્રાહકની વાટ જોતો! પોતે અસહાય બનીને (હવેલીની કેદમાં) બેઠો છે, કોઈક ધનિક ગ્રાહકની વાટ જોતો!

દેવદ્રવ્યનો પ્રસાદ ખાવો એટલે નરકની ટિકિટ કપાવવી:

ધર્મશાસ્ત્રમાં જે બુદ્ધિમાન્ બ્રાહ્મણને દેવલકવૃત્તિને કારણે અધમ માનવામાં આવ્યો છે...આજે એ દેવલકવૃત્તિનું ધન સ્વાદથી વૈષ્ણવજનતા ખાઈ રહી છે. નાથદ્વારામાં કઈ આઈટમ સ્વાદિષ્ટ છે...એનું જ વિવેચન થાય છે...પરન્તુ મારું કર્તવ્ય શું છે એ ક્યારેય વિચારવામાં આવતું નથી....નાથદ્વારામાં આજકાલ પૈસો ઘણો આવી રહ્યો છે, કેમકે ત્યાં ધનિકોનું સામ્રાજ્ય છે. તેઓના દલાલો શ્રીનાથજીનો મહિમા વધારે છે...ગરીબો માટે ઊભા રહેનારા ઠાકોરજી હવે ફકત ધનિકો માટે ઊભા રહે છે.

ટ્રસ્ટ મન્દિરો શ્રીવલ્લભના આદર્શોનું સ્મશાન:

ઠાકોરજીના નામ અને ભાગવત થી હોસ્પિટલો માટે કરોડોની રકમ જમા થાય છે, જામનગરમાં આદર્શ સ્મશાન પણ છે, પરન્તુ અહીં તો સ્મશાનમાંથી પણ આદર્શ ગાયબ થતો જઈ રહ્યો છે. કદાચ આદર્શોનું સ્મશાન છે આ ટ્રસ્ટ અને સરકારી દેવાલય!

મન્દિરોનો પ્રસાદ ખાઈ ન શકાય:

વલ્લભમતમાં એ સિદ્ધાંતતઃ ખોટું છે અને એવા દેવસ્થાનો(હવેલી-મંદિરો)નો પ્રસાદ ખાઈ નથી શકાતો. કેમકે ત્યાં દેવલકવૃત્તિ જ મુખ્ય છે.

દર્શન-મન્દિરને ધર્મપ્રચારનું માધ્યમ ન બનાવી શકાય:

જ્યાં સુધી ભગવત્સ્વરૂપ કે મૂર્તિ નો પ્રશ્ન છે, ધર્મપ્રચારને એની સાથે કોઈ લેવા-દેવા નથી. અને એમ કરવું ઉચિત પણ નથી. કેમકે ભગવાને ધર્મની વ્યવસ્થા માટે વેદવ્યાસ વગેરે અનેક જ્ઞાનાવતાર અને અંશાવતાર ધારણ કરીને જ ધર્મની રક્ષા કરી છે. આજની (સાર્વજનિક હવેલી-મન્દિરની) વ્યવસ્થા આચાર્યને છાજે તેવી, ધાર્મિક કે ભારતીય પણ નથી ત્યારે તેના વલ્લભાચાર્ય સમ્મત હોવાનો તો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. ...મારી આ વિષયમાં સલાહ છે કે એક અલગ વ્યવસ્થા ...ઊભી કરવી જોઈએ જેથી વલ્લભસિદ્ધાન્તોની રક્ષા થઈ શકે. જો એવી વ્યવસ્થા કરવામાં નથી આવતી તો દેવદ્રવ્ય થાય છે, જેનું સેવન કરવાથી મહાપ્રભુજી સ્પષ્ટ કહે છે કે નરકપાત થશે.

આપીને (‘‘પૈસા ફેંક તમાશા દેખ’’ કરનાર મનોરથી) સમજે છે કે છોકરો પાસ થવાનોજ છે. આ ત્રણેને ફલ પ્રાપ્તિ નહીં થાય કારણકે તનુજા-વિત્તજા બન્ને લાગતા નથી. હવે તનુવિત્તજા બન્ને લગાડે તો ચિત્ત પરોવવાના દાખલા જોઈએ : એક દુકાનદાર (ઘરમાં ઠાકોરજી પધરાવીને પાતાના તન-મન-ધનથી સેવા કરનાર) દુકાન અને માલ ની ખરીદીમાં મૂડી લગાડી વેપાર શરૂ કરી અને સવારથી રાત સુધી હાજરી આપી તન પણ વેપારમાં લગાડે છે તો તેથી રાત-દિવસ દુકાન અને વેપાર ના જ વિચારો આવે છે : કેમ વેપાર સારો થાય, કેમ વધે...માટે પુષ્ટિમાર્ગમાં પ્રભુમાં આસક્તિ સિદ્ધ થવામાટે મનોવૈજ્ઞાનિક પ્રક્રિયા બતાવી છે કે તેણે તનુ-વિત્તની સેવા ભાવપૂર્વક કરવી. (કઃ સુધાધારા ૧૧૪–ખઃ સુધાબિન્દુ ૭૩)

નિ.લી.ગો.શ્રીવ્રજભૂષણલાલજી મહારાજ

(જામનગર)

‘‘અતિ ધન્યવાદાર્હ હૈ કિ આપને ઈતની મેહનત કરકે સમ્પ્રદાયકે સિદ્ધાન્તનકૂં (જુઓ ‘સંયુકત ઘોષણાપત્ર’-પૃષ્ઠ ૩૭૪) કોર્ટમેં સમઝાયે’’–‘‘હમારા ઈસમેં પૂરા સહયોગ હોગા, તન-મન-ધનસે... હમારે સભી ચિ.બાલક ઈસ કાર્યમેં સહયોગ કરનેકો તૈયાર હૈં’’.

(શ્રીવ્રજભૂષણલાલજીએ ગો.શ્રીશ્યામ મનોહરજી(કિશનગઢ-પાર્લા)ને લખી મોકલાવેલ તા.૨૬-૧૦-૮૬ અને ૭-૧૧-૮૬ ના પત્રોમાં. મૂળ પત્રની ફોટોકૉપિમાટે જુઓ : પૃષ્ઠ ૩૯૫-૩૯૬)

પ્રથમગૃહાધીશ

નિ.લી.ગો.શ્રીરણછોડાચાર્યજી પ્રથમેશ

(કોટા-જતિપુરા-મુંબઈ)

ટ્રસ્ટ હવેલી-મન્દિરો એટલે પુષ્ટિભાવોની મોત:

ભગવાન્-સ્વધર્મ પૈસાથી બંધાઈને નથી ચાલતા; તેઓ શ્રદ્ધા-પ્રેમ પરવશ બનીને ચાલે છે. આજે જે (મંદિર-હવેલીઓના) ટ્રસ્ટો કે સ્થાનો ની પ્રણાલી ચાલી રહી છે તે મૂડીવાદની એક અભિનવ દાસ્તાન છે જેમાં ભગાવન્ ગાય ગુરુ અને ધર્માનુયાયિઓ ઊપર એક છત્ર સામ્રાજ્ય કરવાની લાલસા રહેલી છે. આ રીતે આદર્શના કપડાં પહેરેલ આ ધનલિપ્સા અને ધનિકોની દાસ્તાંમાં તે પ્રેમ નથી કે જે એક અકિંચન ભકતના ‘‘રહિયે મેરે હી મહલ અનત ન જૈયે’’ ... આ આત્મીયતા ભરેલા મીઠા વચનોમાં ઝલકે છે. આ પ્રેમસભર અનુનય છે. અને આજનો ટ્રસ્ટી અને સત્તા ભગવાનને પૈસા અને સત્તાના જોરે એમ કહે છે કે ‘‘આ જગાથી જરા પણ ખસતા નહીં. ધ્યાન રાખજો! હું તમારો વ્યવસ્થાપક ટ્રસ્ટી છું. ગમે કે ન ગમે, તમને મારા ઊપર ભરોસો રાખવો જ પડશે! સમજ્યા!’’. લોકો સમજે છે કે ધર્મની રક્ષા

કરવાનો આ એક શ્રેષ્ઠ પ્રકાર છે. પરન્તુ...આમાં પણ પ્રાણની એટલી જ અસલામતી છે કે જે મોતથી ઓછી નથી. ...વલ્લભાચાર્યે આવા (ટ્રસ્ટ-હવેલીમાં) જકડાયેલા ઈશ્વરને દામોદર માનવાની પણ ના પાડી દીધી છે.

પોતાના ઠાકોરજીને ટ્રસ્ટમાં પધરાવનારાઓએ ઠાકોરજી વેચી નાખ્યા છે :

...સરખી રીતે વિચારો કે એવી કોન માં હશે કે જે પોતાના લાડલાને ધનની લાલચમાં વેચી નાખે; અથવા તો કોઈ પ્રેમી ક્યારેય એવું, પ્રત્યક્ષ તો શું સપનામાંય એવું કરવાનું તો શું વિચારી કે જોઈ પણ નથી શકતો. આ બાબત એક વાર્તા યાદ આવે છે. ...એક વખત એક પૈસાદાર વાંઝણી સ્ત્રી(અત્યારના દર્શનીયા વૈષ્ણવ અને ટ્રસ્ટી) એ એક ગરીબ(ગોસ્વામી ગુરુ) બાળક(ઠાકોરજી) રમાડવામાટે લીધું. થોડા દિવસો પછી બાળકની ગરીબ માંએ પોતાનું બાળક પાછું માંગ્યું. પૈસાદાર સ્ત્રીએ કહ્યું કે આ તો મારું જ બાળક છે, તારું નથી. તારાથી જે થાય એ કરીલે. બિચારી ગરીબ માં ... ન્યાય માંગવા લાગી...પણ બધા લોકો(દર્શનીયા વૈષ્ણવો, આમ જનતા, સરકાર વગેરે) એ ગરીબના વિરુદ્ધ જુબાની આપવા આવી ગયા. ...ન્યાયાધીશ ચતુર હતો. ...ન્યાયાધીશ બોલ્યો કે આ બાળકના બે હકકદાર છે તેથી આ બાળકના ટુકડા કરીને બંનેને આપી દેવામાં આવે. (ટ્રસ્ટી) પૈસાદાર મહિલાએ આ વાત માની લીધી, પરંતુ ગરીબ માંએ રડતા-રડતા કહ્યું કે ''ના હુજૂર! આ બાળક મારું નથી, આ તેનું જ છે, બાળકના ટુકડા ન કરાવો''. ...આવો ત્યાગ એક સાચી માં જ કરી શકે છે, પોતાના કલેજાના ટુકડાની પ્રાણરક્ષા કરવામાટે. આવો જ નહીં, આથી પણ વધુ ક્રૂર અને અભિમાની છે આજનો ટ્રસ્ટી અને કાનૂન કે જેણે ભગવાનને એન્ટિક્ બનાવી દીધો છે. અને એ હંસતો-રમતો બાળક જડ બની ગયો, જકડાઈ ગયો એ સાંકળોમાં. એ એ વ્હાલ ક્યાં નસીબમાં છે કે જે એક માં તેને આપી શકે છે. આ તો બનાવટી ઠોકી બેસાડેલ વ્યવસ્થા છે. આમ ધને ઈમાનને ખરીદ્યો, ભગવાનને ખરીદ્યા અને એ ઉન્મુકત બાળકની ગુંજતી કિલકારીઓ હંમેશ-હંમેશ માટે ચુપ થઈ ગઈ. લોકો કહે છે કે ભગવાન્ હવે બોલતા નથી, હંસતા નથી, ખેલતા નથી. પરન્તુ આવી આશાઓ તો તેનાથી કરી શકાય કે જે જીવિત હોય, કોઈના પ્રેમમાં બંધાયેલ હોય! પછી તો એ સુંદર બાળક(હવેલીના ઠાકોરજી)નું પ્રદર્શન યોજાવા લાગ્યું, જેમ બેબી મિલ્કના ડબ્બાના ચિત્રનું કે કોઈ મોડેલનું યોજાતું હોય છે.

ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા કરાવાતી સેવા એ પૂતનાના પ્રેમના સમાન છે :

રોજ એ વિચારાવા લાગ્યું કે આ(ઠાકોરજી)નાથી કેટલી કમાણી થઈ! કેટલું વેચાણ થયું. અને બધા વ્યવસ્થાપકો આની દેખરેખ કરવા લાગ્યા. જ્યારે કોઈ (મોટ ભેટ કરનાર કે મનોરથી) આવે ત્યારે એ(ઠાકોરજી)ને વ્હાલ કરવામાં આવતું. લોકો સમજે છે કે આ પ્રેમ છે, ભક્તિ છે; પરંતુ આ તો ધંધો હતો જેના ભપકાએ પૂતનાના પ્રેમની માફક અસલીયતને ઢાંકી દીધી અને ભોળી યશોદાએ પોતાના લાલને એ (ટ્રસ્ટીઓ)ને રમાડવા આપી દીધો.

મંદિરો-હવેલીઓ દુકાનો છે:

...કેટલું વેચાણ થયું એનો હિસાબ રખાવા લાગ્યો. કેટલું ખાધું અને કેટલું કમાવ્યું એનો નાપ-તોલ થવા લાગ્યું. વેચાવા લાગ્યો ધર્મ અને ધર્મસ્વરૂપ એ બાળકૃષ્ણ કે જે પ્રેમવશ પેતાના ભકતો માટે ભોળો બની ગયો હતો. લોકોએ એના ભોળપણનો ગેરલાભ ઉઠાવ્યો અને કહી દીધું ''આ સાર્વજનિક ઠાકોરજી છે''. એ સર્વશક્તિમાનને સ્વાર્થનું સાધન(બનાવી દેવામાં આવ્યો) અને જગન્નિયન્તા ઊપર ધનનિયન્તા શાસન કરવા લાગ્યા. હાલ એવા થયા કે કોન એને ખવડાવે-પીવડાવે? કેમકે એ તો સાર્વજનિક હતો. દ્વારકાધીશને પણ એ છૂટ હતી કે એ વિદુરના ઘેર શાક આરોગી શકતા હતા. પરન્તુ આ (હવેલીના ઠાકોરજી) તો તદ્દન નિષ્ક્રિય બની ગયો, દેખાવમાત્ર!...શું આ સિદ્ધાન્ત કોઈ પ્રિયતમ માટે પ્રિયતમા કે માતાને માન્ય હશે? પરન્તુ આજે આ માન્ય છે અને માન્ય કરવું પડશે. ફકત પૈસા ખાતર, પોતાને નહીં દુનિયાને ખુશ કરવા માટે વેશ્યાની માફક કે જેમાં હૃદય નામની કોઈ વસ્તુ રહી શકતી નથી. અને હોય તો તેને ગણકારવામાં આવતી નથી. કેમકે દરેકનો એના ઊપર અધિકાર છે, જાણે કે એ સમ્પત્તિ હોય. જે ચાહે તે ખરીદે, જે ચાહે તે ભોગવે, જેમ કરવું હોય તેમ કરે. તેને(હવેલીના ઠાકોરજીને) એ બધું કરવું જ પડશે. કેવી અનોખી(!) છે આ ભક્તિ અને પ્રેમની પરિભાષા! આમ છતાં સ્વતન્ત્રતાનો ઉદ્ઘોષ કરવામાં આવે છે(આ અમારું ઘર છે! અમારા ઠાકોરજી છે!) શું આ એ જ ભક્તિ છે કે જેને શ્રીવલ્લભ ''માહાત્મ્યજ્ઞાનપૂર્વક...'' કહે છે? આજે આ ભક્તિનું માહાત્મ્ય એમાં જ છે કે ક્યા ઠાકોરજીને ત્યાં કેટલી આવક થાય છે!

ટ્રસ્ટના મન્દિરો ઠાકોરજી માટે જેલ સમા છે :

હવે કોઈ એમ નથી કહી શકતું કે મારું બાળક મોડેથી સૂતું છે, વહેલા નહીં જગાવતા. સૂરદાસજીનું કીર્તન ઠાકોરજીને જગાવવા માટે વ્હાલસભર નથી રહ્યું, ન તો કલેઉના પદમાં મમતાભર્યો એ અનુનય છે, એ તો ફરજીયાત કરવો પડતો નાસ્તો છે કે જેને નકકી કરેલ સમયે કેદીની માફક ઠાકોરજીને કરવો પડે છે. જાણે કે કોઈ જેલમાં ઊઠવા કે ખાવા માટેનો ઘંટ વાગ્યો હોય!

ઠાકોરજી વેચાઈ રહ્યા છે; મનોરથી-દર્શનાર્થી ભકત નથી ગ્રાહકો છે:

શ્રીવલ્લભાચાર્યે જીવનમાં પોતાના કાળજાના ટુકડા પોતાના આરાધ્યને કદિ પોતાનાથી દૂર રહેવા દીધા નથી. આજે એ વેચાઈ રહ્યો છે પૈસાદારોના હાથે અને જકડાયેલો છે સરકારી શિકંજામાં, પબ્લિક પોલિસીની અંદર. અને અવે એને મ્યુઝિયમની શોભા બનાવવાનો સમય આવી રહ્યો છે. બિચારા ધર્મ અને ઠાકોરજી ની

નિ.લી.ગો.શ્રીવ્રજાધીશજી મહારાજ

(મુંબઈ-દહીસર)

(ક) આપણે શ્રીવલ્લભાચાર્યજીની આજ્ઞાનું પાલન ક્યાં કરી રહ્યા છીએ? આપણે ત્યાં ગૃહસેવા ક્યાં બચી છે? કેવળ મંદિરોમાં દર્શનથી શું લાભ છે? શ્રીમહાપ્રભુજીની આજ્ઞા છે ''કૃષ્ણસેવા સદા કાર્યા''. જો શ્રીમહાપ્રભુજી મંદિરને મુખ્ય માનતા હોત તો પોતાની ત્રણ પરિક્રમાઓમાં અનેક મંદિર સ્થાપિત કરી દેત. શ્રીગુસાંઈજીએ શ્રીગિરધરજીને સાતસ્વરૂપનો મનોરથ કરતા સમયે આ જ પ્રકારની ચેતવણી આપી હતી. મન્દિરની સ્થાપના કરતા સમયે તેમને ડર હતો કે ઘરમાંથી ઠાકોરજી મન્દિરમાં પધારી જશે. મારા પિતાજી (નિ.લી.ગો.શ્રીકૃષ્ણજીવનજી મહારાજ)એ કાલે જે કહ્યું હતું (અગાઉ ટાંકેલું) તે અક્ષરશઃ સત્ય છે. તમે પોતાના ઘરોમાં ઠાકોરજીને પધરાવો અને તેમની સેવા કરો.

(ખ)પુષ્ટિમાર્ગીય પ્રણાલિકામાં ટ્રસ્ટ ખરું ઉતરતું નથી. શ્રીઆચાર્યચરણે દરેક બ્રહ્મસંબંધી જીવને આજ્ઞા કરી છે કે ''ગૃહે સ્થિત્વા સ્વધર્મતઃ'' (ભક્તિવર્ધિની) અર્થાત્...પોતાના ઘરમાં રહીને સ્વધર્માચરણ કરવું. ગોસ્વામિબાળકો પણ આચાર્ય હોવાથી વૈષ્ણવ પણ છે. એટલે આચાર્યશ્રીની ઉપરોક્ત આજ્ઞા પાલન કરવાની તેમની પણ ફરજ છે...માટે મારું માનવું તો આ જ છે કે આચાર્યચરણનાં સિદ્ધાંત પ્રમાણે વૈષ્ણવો પોતાના ઘરે શ્રીઠાકોરજીની સેવા કરે અને ધર્મગ્રન્થોનું વાંચન કરે, નહિ કે મન્દિરોમાં જઈને ... ટ્રસ્ટ એ પુષ્ટિમાર્ગીય પ્રણાલિકામાં બંધ-બેસતું નથી બલ્કે આપણી પ્રણાલીનો ભંગ કરે છે.

(કઃ 'વલ્લભવિજ્ઞાન' અંક૫-૬ વર્ષ ૧૯૬૫, ૨૦/ખ : 'નવપ્રકાશ' અંક ૮, વર્ષ ૮).

સપ્તમગૃહાધીશ

પૂ.પા.ગો.શ્રીઘનશ્યામલાલજી

(કામવન)

કેમકે શ્રીનાથજી સ્વયં તેના ભોકતા છે, કિન્તુ વૈષ્ણવવૃંદ તથા સેવકગણ પણ તેનો મહાપ્રસાદ પણ લઈ શકતા નથી. આ આચાર્યચરણના (કટોરીના પ્રસંગવાળા) ઈતિહાસથી પ્રત્યક્ષ પ્રમાણભૂત છે. તે (હવેલી)નો મહાપ્રસાદ કેવળ ગાયોજ લઈ શકે છે. નહિતો તે દેવદ્રવ્યને ખાવાથી ચોકકસ અધઃપતન છે. ...અનેક પ્રકારના દાન-ભેટનો અને વસૂલ-વસૂલી કરવાનો ઉલ્લેખ (નાથદ્વારા મંદિરની વ્યવસ્થામાં) કરવામાં આવ્યો છે તે પણ સમ્પ્રદાયના સિદ્ધાંતથી સદંતર વિરુદ્ધ છે. અમારા સંપ્રદાયની પ્રણાલી અનુસાર જેઓ અમારા સમ્પ્રદાયના સેવકો છે તેમનું જ દ્રવ્ય ગુરુ-શિષ્યના સંબંધથી સ્વીકારીને તેનો સેવામાં ઉપયોગ કરી શકાય છે. સમ્પ્રદાયમાં બધા પ્રકારના દાન-ભેટનો ઉપયોગ સેવામાં કરવામાં આવતો નથી.

નકલીબેઠકો :

બેઠકોની ભાવગંગા તો આજકાલ ઘરબેઠાં જ મનુષ્યોને પવિત્ર કરવા પોતાની ઉત્તાલ તરંગોથી સમગ્ર ઘર-બારને જ સરાબોર કરવા લાગી છે! ...૮૪ બેઠકોથી કામ ન નીકળ્યું તો હવે મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભને મુસલમાનોના ખેતરોમાં પોતાની ઝારી અને અન્ય ચિહ્નો પ્રકટ કરવા મજબૂર થવું પડી રહ્યું છે.

(''હમારી ધાર્મિક સ્થિતિકા વર્તમાન સ્વરૂપ એવં ભવિષ્યકી વ્યવસ્થાકે હેતુ પ્રતિવેદન'')

(ખ) શ્રીવલ્લભાચાર્યે સેવાને ખરીદવાની વાત નથી કહી કે ખરીદી આવો રૂપીઆ આપીને. 'તનુવિત્તજા' પદનો અર્થ જ એ છે કે એ સમસ્ત પદ છે. જ્યાં તન લાગે ત્યાં જ ધન લાગે ત્યારે જ સેવા થઈ ગણાય. પરન્તુ જો ધન લાગે પણ તન ન લાગે તો સેવા થઈ ન ગણાય. (પ્રથમેશવાક્સુધા-૧ પૃ. ૫૩)

(ગ) ''સેવાપિ કાયિકી કાર્યા''. એમ નહીં કે પૈસા આપી દીધા. પૈસા આપીને ઘરમાં વિવાહિતા પત્નીને લાવવામાં આવતી નથી, વેશ્યાને લાવવામાં આવે છે. વેશ્યાથી ઘર નથી વસતું એ સ્પષ્ટ વાત છે. તેથી સાફ વાત એ છે કે ભગવત્સેવા અને વરણમાં પતિ-પત્નીનું દૃષ્ટાન્ત આપવામાં આવે છે કે જેમાં આત્મીય સમ્બન્ધ હોય છે. (પ્રથમેશવાક્સુધા-૧ પૃ. ૭૪)

(ઘ) ભેટ પણ આચાર્યના સન્મુખ જ થાય છે, પ્રભુના સન્મુખ ભેટ નથી થતી. દેવલકવૃત્તિથી બચવાની વિધિ અને વૈદિક વ્યવસ્થા ને સંભાળીને રાખવી જોઈએ નહિતો બુદ્ધિ બગડશે. આમ કરવાથી પતન થાય છે અને થયું છે.

(ત્યાંજ-૧ પૃ. ૧૭૧)

(ઙ) વસ્ત્ર-અલંકારમાં મન બહુ જતું હોય તો એવું સાહિત્ય રાખવાની જરૂર નથી. આમ કરવાથી લૌકિક વધે છે અને ધર્મભાવના નષ્ટ થાય છે. ...તેથી વૈભવ વધારવાની શ્રીગુસાંઈજીએ ના પાડી હતી. અને શ્રીમહાપ્રભુજીએ નાવ ડૂબાડીને કેવળ પુરુષોત્તમને જ ઘરમાં પધરાવ્યા હતા.(ત્યાંજ -૧ પૃ. ૧૮૦)

(ચ) ધર્મની પરંપરા પ્રદર્શન ઊપર આધારિત નથી પણ એક યથાર્થ જીવનનો ઉજ્વળ પક્ષ છે. ...કુનવારો અને અન્ય મનોરથ...નું સ્વરૂપ આગળ જઈને મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભાચાર્યની આચાર-પરમ્પરા અને સમ્પ્રદાયની મર્યાદામાટે મરણતોલ સાબિત થશે જેની કલ્પના પણ થઈ શકે તેમ નથી.

(પ્રથમેશવાક્સુધા-૧ પૃ. ૧૯૭)

નિ.લી.ગો.શ્રીબાલકૃષ્ણલાલજી મહોદય

(સૂરત)

(ક) પ્રશ્ન : દેવદ્રવ્ય કોને કહેવાય?

ઉત્તર : દેવદ્રવ્ય એટલે દેવનું દ્રવ્ય દેવને ઉદ્દેશીને અર્પણ કરાતું દ્રવ્ય કે કોઈ પદાર્થ

'દેવદ્રવ્ય' કહેવાય. ...પ્રભુની પ્રસાદી વસ્તુને 'મહાપ્રસાદ' કહેવાય... આ પ્રકારનાં મંદિરોમાં તો સન્મુખમાં ભેટ ધરાતું દ્રવ્ય તેમજ ટ્રસ્ટની ઓફિસમાં આવતું દ્રવ્ય તેને સ્પષ્ટ 'દેવદ્રવ્ય' કહી શકાય અને તે દ્રવ્યથી સિદ્ધ થતી સામગ્રીમાં ભગવત્પ્રસાદી થયા પછી મહાપ્રસાદપણું તો આવે છે પરંતુ તેની સાથે તેમાં દેવદ્રવ્યપણું તો રહેજ છે. તેથી વૈષ્ણવોએ એ મહાપ્રસાદને દેવદ્રવ્ય સમજીનેજ વ્યવહાર કરવો જોઈએ. તે મહાપ્રસાદલેવામાં દેવદ્રવ્યનો બાધ તો રહેલો જ છે.

(ખ) મંદિરના સ્થળ ફેરફાર અંગે શ્રી ગો.પૂ.૧૦૮ શ્રીબાલકૃષ્ણલાલજીએ કહ્યું કે પુષ્ટિમાર્ગમાં સાર્વજનિક મંદિરની પરંપરા જ નથી. એમાં વ્યક્તિગત સ્વરૂપ, નિજી સ્વરૂપ, નીજ વાત છે. ... વૈષ્ણવો પણ ઘરમાં સેવા કરે છે, તેને 'મંદિર'જ કહે છે...

(કઃ વૈ.વા.અંક.૩.વર્ષ.માર્ચ ૧૯૮૩– ખઃ 'ગુજરાત સમાચાર' અંક ૨૫-૫-૯૩માંથી સાભાર).

પંચમગૃહાધીશ

નિ.લી.ગો.શ્રીગિરિધરલાલજી મહારાજ

(કામવન-વિદ્યાનગર)

પુષ્ટિમાર્ગની આજે ઉપેક્ષા થઈ રહી છે. તેની પરમ્પરા જ હવે ટૂટતી જઈ રહી છે. આના મૂળમાં જો કંઈ છે તો તે છે આજની સાધન-સમ્પત્તિ. તે જ આપણા સંસ્કાર બગાડી રહી છે. હજી પણ જે ઘરમાં અલૌકિક (પ્રભુ)સેવા હશે ત્યાં પુષ્ટિમાર્ગ જરૂર નભશે.

(વૈષ્ણવતા, જુલાઈ ૨૦૦૭ પૃ. ૬).

શ્રીમદાચાર્યચરણના મતાનુસાર ગૃહસેવા અને પોતાના માથે બિરાજતા ઠાકોરજીનું અતિ સ્નેહથી જતન કરવું એ જ સાચા સંસ્કારનું મૂળ છે. ...શ્રીગુસાંઈજીના સમયમાં છપ્પનભોગ જેવા મનોરથોની શરુઆત કરતી વખતે (તેમાં) કેવળ લૌકિકતા જ વધશે એવી સ્પષ્ટ સૂચના અપાઈ હતી.

...આજકાલ ... મંદિરોનો ઉપયોગ યશ-કીર્તિ પ્રાપ્ત કરવા માટે થવા લાગ્યો છે. મંદિરોમાં પ્રાધાન્ય મનોરથીનું થવા લાગ્યું છે. શ્રી(ઠાકોરજી), ગુરુ તથા સેવાભાવના નો ઉપહાસ થવા લાગ્યો છે. જ્યારથી માર્ગીય સિદ્ધાન્તોનો ઉપહાસ થવા લાગ્યો છે ત્યારથી મંદિરની, તેના સંચાલકોની વૃત્તિ જ પલટાઈ ગઈ છે. આડંબર અને યશ ને પુષ્ટ કરવા માટે ...દર-દર ભટકવાની સ્થિતિ પેદા થઈ ગઈ છે. ... આ બધાનો સાચો ઉપાય આ કલિકાલમાં આપણા સન્તાનોને જરૂરી સંસ્કારો આપણા ઘરમાંથી જ આપવામાં આવે એ જ છે. મંદિરોનું સમ્પૂર્ણ વ્યાપારીકરણ થવા લાગ્યું છે. ...સમ્પત્તિ પ્રાપ્ત કરવાની લાલચ વધવાથી પ્રભુ (સ્વરૂપસેવા)ને પણ આપણે વેપારના રૂપમાં પરિવર્તિત કરવા લાગ્યા છીએ. (જુલાઈ ૨૦૦૭ પૃ. ૬)

ઠાકોરજીની સેવા ચોરની માફક કરવી જોઈએ. ... સેવ્યસ્વરૂપનો હું સેવક છું તેનો ઢંઢેરો પીટવો કે તેનું પ્રદર્શન કરવું તે પણ જીવના દૈન્યમાં વિક્ષેપ ઉત્પન્ન કરી શકે છે. ... આપણા ઘરમાં બિરાજતા ઠાકોરજીની સેવામાં આટલી ગુપ્તતા જરૂરી છે. ''પ્રીત હિયેમેં રાખીયે પ્રકટ કિયે રસ જાય'' ની રીતે તમારા પ્રાણપ્રેષ્ઠ તમને જે રસની પ્રાપ્તિ કરાવે તેને ક્યારેય પ્રકટ કરી શકાતું નથી.

(સપ્ટેમ્બર ૨૦૦૪, પૃ. ૭)

આજે તો શ્રીનાથજી-નાથદ્વારા, ચંદબાવા-કામવન અને અન્ય ઠાકોરજીના દર્શન કરતાં જ પોતાના માથે બિરાજતા ઠાકોરજી ભુલાઈ જાય છે. પુષ્ટિમાર્ગમાં તો 'શ્રીજી'નો અર્થ જ પોતાના માથે બિરાજતા ઠાકોરજી થાય છે. લક્ષ્મણબાલાજીમાં પણ 'તિરુપતિ' શબ્દનો પ્રયોગ થાય છે જેમાં 'તિરુ' નો અર્થ શ્રી અને 'પતિ'નો અર્થ નાથ(એટલે શ્રીનાથ) જ થાય છે. અર્થાત્ પોતાના ઘરમાં બિરાજતા ઠાકોરજીમાં જ પોતાના સર્વસ્વ હોવાનું દર્શન થવું જોઈએ. એમને આરોગાવ્યું મતલબ સમસ્ત જગત્‌ને પ્રસાદ લેવડાવી દીધો એવો ભાવ સિદ્ધ થવો જોઈએ. અહીં તો એનાથી ઉલટી ગંગા વહી રહી છે. પોતાના સેવ્ય ઠાકોરજીમાં બધા નિધિસ્વરૂપોના દર્શન થવાને ઠેકાણે હવે તો બધામાં અરે, ત્યાં સુધી કે જીવમાત્રમાં આપણે આપણા ઠાકોરજીના દર્શન કરવાનો વિચાર કરી રહ્યા છીએ! અને પાછી બુદ્ધિની ચતુરાઈ પણ વાપરી રહ્યા છીએ કે બધામાં ઠાકોરજીનો અંશ છે તેથી ઘરમાં પ્રભુની સેવા કરીએ કે અન્યની સેવા કરીએ વાત એક જ છે!! તેથી અન્યની સેવામાંથી સન્તોષ લેવાનું શરુ કર્યું. આનાથી શરીર, પૈસા, કીર્તિ બધાની રક્ષા થાય અને ઊપરથી ભગવદીય કહેવાતા થયા!!! (સપ્ટેંબર, ૨૦૦૭, પૃ. ૭)

શ્રીવલ્લભ ઠાકોરજી-સ્વામિનીજીના ઉભય સ્વરૂપે બિરાજે છે તેથી લક્ષ્મી તેમની દાસી ગણાય. એટલે કે શ્રીવલ્લભને તો કોઈ જ આર્થિક પ્રશ્ન હોય જ નહીં. છતાં આપના વાર્તા પ્રસંગમાં સ્પષ્ટ બતાવે છે કે આજે સેવા (ગુરુભેટ) નથી આવી તો ઠાકોરજીની કટોરી ગીરવે રાખી પૈસા લાવી સામગ્રી લાવો અને ભોગ ધરે. પ્રભુસેવા તો થાય પણ તે પ્રસાદ આપ પણ આરોગે નહીં કે સેવકને પણ લેવા ન દે. વાર્તા પ્રસંગમાં સમજાવેલી આવી સ્થિતિ આપણા જેવાને શીખ આપવા માટે છે કે ગમે તેવી વિકટ સ્થિતિ હોય છતાં દેવદ્રવ્ય કદાપિ કોઈથી લઈ શકાતું નથી. એટલે જ બ્રહ્મસંબંધ સમયે સઘળું સમર્પિત કરવાની આજ્ઞા કરી છે કે જેથી ભગવત્પ્રસાદ સ્વરૂપે તમે લઈ શકો. અર્થ સ્પષ્ટ જ છે કે પ્રભુનો પૈસો ગુરુદેવ કે સેવક કોઈથી વાપરી ન શકાય. (ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૯, પૃ.૭)

(માસિકપત્ર-વૈષ્ણવતા, સાંચે બોલ તિહારે, પ્રકાશક-પંચમ ગૃહાધીશ ગો.શ્રીવિક્કીબાવા, વલ્લભવિદ્યાનગર-કામવન).

આપવું. આ બધા વિષયમાં આપનો શું અભિપ્રાય છે ?

ઉત્તર : જુઓ, મન્દિરની જ્યાં સુધી સ્થિતિ છે તો એ વા સત્ય છે કે ...મન્દિર માત્ર એક જ છે; બીજે બધે ઘરની સ્થિતિ હતી. ...આજે મંદિર જેટલા છે ... તેને આપણે મર્યાદાપુષ્ટિ મંદિર કહી શકીએ છીએ, પષ્ટિમંદિર નહીં. પુષ્ટિનો પ્રકાર તો માત્ર ગૃહસેવામાં જ છે.

(ખ) આજથી દોઢસો વર્ષ પૂર્વે, શ્રીમહાપ્રભુજીના સમયથી ત્યાં સુધી, પુષ્ટિમાર્ગમાં કોઈ ભગવદ્‌મન્દિર ખોલવાનો ક્રમ ન હતો. પ્રત્યેક વૈષ્ણવને ઘરે-ઘરે સેવા થાય તેનો આગ્રહ રખાતો. વૈષ્ણવો પોતાને ઘરે શ્રીઠાકોરજીના સ્વરૂપને સેવ્ય કરી પધરાવી ગુરુઘરની પ્રણાલિકા મુજબ સેવા કરતા.

(ગ) આમ તો અજ્ઞાન આજે સ્વરૂપભાવના સ્થાપન કરીને સેવ્ય કરવાની પ્રક્રિયામાં પણ છે. શ્રીગુસાંઈજીએ લખેલી શ્રીપુરુષોત્તમપ્રતિષ્ઠાપ્રકારના અન્તર્ગત ભાવક્રમના અનુસાર ગુરુમુખોદિત માર્ગથી સેવ્ય કરવાનું પણ ભૂલાઈ ગયું છે. કેવળ ચરણસ્પર્શ માત્રની વ્યકત ક્રિયા જોઈને લોકો એને જ પુષ્ટ કરવાની વિધિ માની બેસે છે.

(ઘ) તનુવિત્તજા સેવા : ‘‘તત્સિદ્ધ્યૈ તનુવિત્તજા’’ આને એમ સમજવું જોઈએ કે દેહ અને દ્રવ્ય અથવા હું અને મારું, આમનો વિનિયોગ જ્યારે ભગવદર્થે કરીએ છીએ તો તેનાથી મનની નિયન્ત્રિત એકતાનતાનો લાભ થાય છે. ...તનુજા અને વિત્તજા સેવાનો અર્થ આ જ સમજવો જોઈએ. આ શબ્દો અને તેના અર્થો ના ભ્રામક પ્રયોગોથી ભ્રમિત ન થવું જોઈએ.

જેમ માટી અને પાણી લતા ને પલ્લવિત અને પુષ્પિત બનાવવામાં મદદરૂપ બને છે તે જ પ્રમાણે ભગવદીય જનોનું વાત્સલ્ય અને ભાવરૂપ બીજ આ માટી-તન અને પાણી-વિત્ત ના સહયોગથી માનસી સેવારૂપી લતાને પલ્લવિત કરીને ફલવતી બનાવીદે છે.

(ઘ) ખેતરમાં ભરાયેલા પાણીને પી ન શકાય...તે અનાજ પેદા કરી શકે છે. તે પોતાનું કેવળ પેટ ભરવાનું સાધન જ કરે છે. તે કોઈ બીજાને માટે ઉપયોગી થતું નથી. ...પોતાનું પેટ ભરવામાટે ભગવદ્‌ગુણગાન કરે છે તેઓ આવા પ્રકારના હોય છે કે જેમ ખેતરમાં ભરેલું પાણી હોય છે. પદ્મનાભદાસજી ...આચાર્યચરણના નિબન્ધનો શ્લોક સમજાવતાંની સાથેજ પોતાની પૌરાણિક વૃત્તિ છોડી દીધી! ...આપણા મકાનમાં વાસણ ધોવાના પરનાળા છે તેમાં જે પાણી જાય છે તે એક ખાડામાં ભેગું થાય છે...તે પાણી તો માત્ર (દુર્)ગંધ જ મારે છે ...ભગવદ્‌ભાવ હોવા છતાં પણ જેના સ્વભાવમાં દુઃસંગ દ્વારા દોષ ઉત્પન્ન થઈ જાય છે આવા મનુષ્યો તે ગંદા ખાડા જેવા બની જાય છે કે જેમાં પાણી તો ભરેલું હોય છે પરંતુ તે પાણી કોઈ ઉપયોગનું નથી હોતું. તે ભરાયેલું પાણી માત્ર દુર્ગંધ પેદા કરે છે...પાંચમા

અને જો કદાચ ક્યાંક કરવામાં આવતો હોય તો તે સંપ્રદાયના નિયમથી વિરુદ્ધ હોવાને કારણે બંધ કરી દેવું જોઈએ.

(પૂ.પા.ગો.શ્રીઘનશ્યામલાલજી મહારાજ : શ્રીનાથદ્વારા ઠિકાનેકે પ્રબંધકી દિલ્લી યોજનાકી આલોચના તા.૧-૨-૧૯૫૬).

પૂ.પા.ગો. શ્રીહરિરાયજી મહારાજ

(જામનગર)

(ક)**ગો.શ્રીહરિરાયજી** : જરા ધ્યાનથી સાંભળજો ... ‘‘તત્ર અયમ્ અર્થઃ. લાભપૂજાર્થયત્નસ્ય ઉપધર્મત્વ-દેવલકત્વાદિ’’ સ્પષ્ટ સાંભળજો, ‘‘સમ્પાદકત્વાત્’’. ...લાભ-પૂજાર્થ યત્ન કરે છે જે સેવા કરીને, જ્યારે તે લાભ-પૂજાર્થ પ્રયત્ન કરે છે તો તે ઉપધર્મ થયું; દેવલકત્વ વગેરે જે દોષો છે તે તેની અંદર પ્રવેશે છે. ...

ગો.શ્રીશ્યામમનોહરજી : એટલે ખાસ ધ્યાનમાં રાખજો હોં, કે ભાવપ્રતિષ્ઠા જે સ્વરૂપની થઈ હોય તે સ્વરૂપની પણ લાભ અથવા પૂજા માટે જો સેવા કરવામાં આવે તો સેવાકર્તા દેવલક (પાપી) થઈ રહ્યો છે ...

ગો.શ્રીહરિરાયજી : અને ઉપધર્મત્વ આવી રહ્યું છે ...અને આ નિષિદ્ધ છે. ...

ગો.શ્રીશ્યામમનોહરજી : આ સ્થિતિમાં ગુરુપોતાની લાભ કે પૂજાનેમાટે શિષ્યથી કાંઈ પણ ઠાકોરજીમાટે માંગતો હોય તે ... શાસ્ત્રનિષિદ્ધ હોવાથી ... દાન હોવાથી દેવદ્રવ્ય હોવાથી ઉપયોગ કરવાયોગ્ય હોતું નથી.

ગો.શ્રીહરિરાયજી : હા, બિલકુલ. ... આ તો બિલકુલ સ્પષ્ટ છે. ... ‘સ્વવૃત્તિવાદ’થી પણ સ્પષ્ટ થાય છે.

(ખ) શ્રીમદાચાર્યચરણે ‘‘તત્સિદ્ધ્યૈ તનુવિત્તજા’’ આમ કહ્યું છે. કારણ કે બે અલગ-અલગ વ્યક્તિ તનુજા વિત્તજા કરે છે તો માનસી સિદ્ધ નથી થતી. ...આ જ અભિપ્રાયને સમજાવવા માટે આચાર્યચરણે ‘તનુવિત્તજા’ આ સમસ્તપદ કહ્યું છે. ...મજૂરી પેટે પૈસા લઈને કે દઈને બે પુરુષો દ્વારા કરવામાં આવેલી એવી તનુજા-વિત્તજા સેવાઓ માનસીની સાધક નથી બનતી આ અભિપ્રાય સમજાવવા માટે ‘તનુવિત્તજા’ સમસ્તપદ કહેલું છે. નહીંતર તો તનુવિત્તજા ન કહીને તનુજા-વિત્તજા કહેત...જો બે જુદી-જુદી વ્યક્તિ તનુજા અને વિત્તજા કરે તો બંને સેવાઓની એક સંયુકત અવસ્થા તનુવિત્તજા નથી બની શકતી. તેથી જ માનસી સિદ્ધ નથી થતી.

(ગ) જ્યાં સુધી લાભ-પૂજાર્થ યત્નનો પ્રશ્ન છે તો તે તો કોઈ પણ કક્ષાનો ભકત કરશે તો દેવલક જ થશે...જો કોઈ સ્વલાભ-પૂજાર્થ દર્શન-મનોરથ-મહાપ્રસાદ વગેરે કરે છે તો એ ચોકકસ દેવલક છે ...બીજાના ઘરમાં, બીજાના પૈસાથી, બીજાના ઠાકોરજીના ભોગનો મહાપ્રસાદ લેવો ઘોર સિદ્ધાન્ત વિરુદ્ધ છે.

(ઘ) હવે રહ્યો પ્રશ્ન ટ્રસ્ટની આવક અને નફો, તો ટ્રસ્ટની આવક-નફાનો લાભ અમે નથી લેતા. ઉલટાનું ભગવત્ શાસ્ત્રોક્ત સર્વલાભોપહરણ ન્યાયથી ટ્રસ્ટનો બધો જ નફો ભગવદર્થ કે ગો-બ્રાહ્મણને માટે વાપરીએ છીએ...અમારા પ્રભુનો નિત્યનેગ-ભોગ પોતાના પૈસાથી આરોગાવીએ છીએ.

(ઙ)પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવને માટે ભાગવતકથા કરીને આજીવિકા ચલાવવી નિષિદ્ધ છે.

(ક : પુષ્ટિસિદ્ધાન્તચર્ચાસભા, વિસ્તૃત વિવરણ પૃષ્ઠ૧૬૪,૧૯૩. ખ-ચ : અનિર્દિષ્ટપૃષ્ઠસંખ્યાક ‘‘તત્સિદ્ધ્યૈ તનુવિત્તજા’’.)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીદ્વારકેશલાલજી મહારાજ

(અમરેલી-કાંદીવલી-ચાંપાઝર)

પુષ્ટિમાર્ગ ગુપ્ત છે, દેખાડો કરવા માટે તો છે જ નહીં, ભકત અને ભગવાન્ વચ્ચે આન્તરિક સમ્બન્ધ દઢ કરવાનો માર્ગ છે...બન્નેના સમ્બન્ધો એવા હોવા જોઈએ કે કોઈ ત્રીજા વ્યક્તિને એની જાણકારી ન થાય. આપણો આપણા ભગવાન્ સાથે કેવો સમ્બન્ધ છે, તે બીજી કોઈ વ્યક્તિને જણાવવાની જરૂરત શું? નામના મેળવવા માટે? પોતાનું મહાત્મ્ય વધારવામાટે? આ તો બધુ બાધક છે. (‘પુષ્ટિનવનીત’ પૃ.૧૨).

પ્રથમગૃહાધીશ

ગો.શ્રીલાલમણીજી મહારાજ

(કોટા-મુંબઈ-જતિપુરા)

જયાં શ્રીમહાપ્રભુજી ‘‘કૃષ્ણ-સેવા સદા કાર્યા માનસી સા પરા મતા’’ ઉપદેશથી આપણને દેહ-ઈન્દ્રિય-પ્રાણ-અન્તઃકરણ ના અધ્યાસોથી છૂટકારો અપાવે છે ત્યાં આપણે એક નવા કેંસરને કયાં જન્મ આપી દીધો એ મારી સમજમાં ન આવ્યું! દેહેન્દ્રિય-પ્રાણ અન્તઃકરણાધ્યાસોથી આપણે સેવા કરતા-કરતા છૂટયા ન હતા તેવામાં તો મનોરથાધ્યાસ, ભગવત્ પ્રદર્શનાધ્યાસ, પ્રસાદાધ્યાસ, અસત્સંગાધ્યાસ આવા બધા અધ્યાસો (ભ્રમણાઓ) એ મળીને આપણને આપણા સિદ્ધાન્તોની વિસ્મૃતિ કરાવી દીધી. ‘અધ્યાસ’ એટલે જે વસ્તુ જેવી હોય તેવી ન દેખાય પણ બીજી જ દેખાય તે. ...તો મનોરથોનો આપણને અધ્યાસ થઈ ગયો. આપણે જેને મનોરથ સમજતા હતા આજ સુધી ...તે મનોરથ જ નથી, પણ કંઈક બીજું જ છે જે આપણને અહન્તા-મમતા તરફ ધકેલી રહ્યું છે.

જેને આજ સુધી આપણે પ્રસાદ સમજતા હતા અને રૂપીઆથી ખરીદી રહ્યા હતા તે ફકત ઘસીટારામની મિઠાઈના લાડવા છે, બીજું કંઈ નહીં. ...આપણે લાડુ ખરીદીને લાવીએ છીએ, પણ તેમાં આપણને પ્રસાદનો ભ્રમ થઈ ગયો છે.

..જે ભગવદ્દર્શનને આપણે આપણી અહન્તા-મમતાને નીચવીને ભગવત્પ્રાપ્તિ તરફ લઈ જવાવાળા સમજતા હતા તે ધંધાકીય હેતુથી કરાવવામાં આવતા ભગવદ્દર્શન આપણા માટે અપસિદ્ધાન્તનો ફાંસો છે.

...પૂતનાનો અર્થ શ્રીમહાપ્રભુજી સુબોધિનીમાં કરે છે ‘‘પૂતં નયતિ ઈતિ પૂતના’’. જે આપણા પુત્રોને ઉપાડી જાય, આપણી પવિત્ર વસ્તુઓને આપણે ત્યાંથી લઈ જાય તેને આપણે ‘પૂતના’ કહીએ છીએ. તેથી લોકમાં વાહ-વાહી મેળવવાની અને ધન મેળવવાની જે લાલચ છે તે પૂતના છે કે જે આપણા ‘‘વ્રજ ભયો મહરકે પૂત’’ને કયારે આપણે ત્યાંથી ઉપાડીને લઈ ગઈ, આપણે કયારે ધનલિપ્સાના તૃણાવર્તને તેને સોંપી દીધો તેની આપણને ખબર પણ ન પડી.

મને દમલાની વાર્તા યાદ આવે છે. મહાપ્રભુજીએ જયારે પૂછ્યું કે શ્રીનાથજીની આજ્ઞા તે સાંભળી ? ત્યારે દમલાએ કહ્યું કે ‘‘સાંભળી પણ સમજ્યો નહીં’’. જો આપણે પણ ...શ્રીશ્યામદાદાની આજ્ઞા સાંભળીને બાહર ચાલ્યા જઈએ કે ‘‘સાંભળ્યું પણ સમજ્યા નહીં’’ અને પાછા મનોરથાધ્યાસ, પ્રસાદાધ્યાસ અને ભગવત્પ્રદર્શનાધ્યાસ માં લાગી જઈએ તો આપણે મહાપ્રભુજીની નજરમાં ગદ્દાર ઠરીશું. અને શ્રીમહાપ્રભુજીની પીનલકોડમાં ‘‘યદા બહિર્મુખા યૂયં’’ ના અધિકારી થઈશું. અને શ્યામુદાદાના શબ્દોમાં પતિતતાનો ચાર્જ આપણા ઉપર લાગશે.

...શ્રીગુસાંઈજી એક વખત હાંસી ખેલ કરી રહ્યા હતા ત્યારે દમલાએ તેમને પોતાની પુષ્ટિપ્રૌઢીથી ટોકયા હતા કે ‘‘મહારાજ, આ હાંસી-ખેલનો માર્ગ નથી, આ તો તાપ-કલેશનો માર્ગ છે’’. ...જે દિવસે તમારામાં દમલા પ્રકટ થશે તે દિવસે અમારામાં શ્રીમહાપ્રભુજી પ્રકટ થશે. ...તેથી જો તમે બહાર જઈને એમ કહેશો કે ‘‘સાંભળ્યું પણ સમજ્યા નહીં’’ તો તમારામાં દમલાનું નહીં, પતિતાનું પ્રાકટ્ય છે. તમે માહર જઈને પોતાના ગુરુને કહો કે મહારાજ, આ હાંસી-ખેલનો માર્ગ નથી, મનોરથ અને પ્રદર્શન નો માર્ગ નથી, આ તો ‘‘નીકે રાખિ યશોદા મૈયા નારાયણ ગૃહ આયો’’ને ગુપ્ત રાખવાનો માર્ગ છે.

(ગો.શ્રીશ્યામ મનોહરજી(કિશનગઢ-પાર્લા)દ્વારા થયેલ ‘નવરત્ન’ગ્રન્થના પ્રસંગે કરેલ સમાપન વકતવ્ય. તા. ૩૧-૦૮-૧૯૮૪)

તૃતીયગૃહાધીશ

પૂ.પા.ગો.શ્રીવ્રજેશકુમારજી

(કાંકરોલી-વડોદરા)

(ક) પ્રશ્ન : આજે ચાલી રહેલા વિવાદમાં કેટલાક સિદ્ધાન્તો ચર્ચાઈ રહ્યા છે જેવા કે નવા મન્દિરો ન ખોલવા, ટ્રસ્ટ મન્દિરો ન બનાવવા, ઠાકોરજીના નામે દ્રવ્ય ન લેવું, ઠાકોરજીના દર્શન ન કરાવવા અને સમજ્યા-વિચાર્યા વિના ગમે તેને બ્રહ્મસમ્બન્ધ ન

પ્રયોગો, પ્રેક્ટિકલ્ વસ્તુઓ પુષ્ટિમાગની અંદર હજી જોવા મળતી નથી. હજુ આપણે બહુજ પાછળ રહ્યા છીએ. તો હું વૈષ્ણવ સમાજને, અમારા સમાજને પણ હૃદય પૂર્વકની વિનન્તી કરું છું કે આવો આપણે બધા જાગીએ. હું તમને નથી કહેતી કે તમે જાગો. મારી જાતને પણ કહું છું કે આવો આપણે બધા જાગીએ. નવું ચિન્તન કરીએ. નવો વિચાર કરીએ અને પુષ્ટિમાર્ગ જે ટ્રેક્ ઊપરથી ઉતરી ગયો છે એને પાછો ટ્રેક્ ઊપર ચઢાવી દઈએ.

વલ્લભાચાર્યના વિચારોમાં કોઈ ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી પણ ૨૧મી સદીનો જે પુષ્ટિમાર્ગ છે એની અંદર ઘણા પરિવર્તનો માંગી લે છે. મન્દિરવ્યવસ્થા-પરિવર્તન, જીવનવ્યવસ્થાપરિવર્તન, સમાજવ્યવસ્થા-પરિવર્તન. કારણ કે ધર્મ એ મંદિરે આવીને ખાલી આરતીના આંટા જોઈ જવાનો નથી. ઘણા લોકો કહે છે ક્યાં જાઓ છો? કહે, નાથદ્વારા. શું કરવા? તો કહે બસ્, આરતીના આંટા જોયા એટલે બસ્ પતી ગયું. ... આપણા ધર્મસ્થળોમાં પણ ઈન્સ્પિરેશન્ (પ્રેરણા) નથી. ત્યાં પણ જાગૃતિ નથી. ...લેટ્ અસ્ ચેંજ્ અવરસેલ્વ્સ્, અવર સિસ્ટમ્, અવર લાઈફ્ સ્ટાઈલ્ અને આપણી ધર્મ જીવવાની પદ્ધતિને, એના પ્રચાર અને પ્રસારની પદ્ધતિને ...કાર્યકર્તાઓ પધાર્યા છે. હું એમને પણ કહીશ કે આપણે ખાલી દોડાદોડી, દર્શન અને મહાપ્રસાદ જ નથી આપવાનો અને ટોળાશાહી જ ઊભી નથી કરવાની.

કલાસ્ની અંદર તમે ધર્મપ્રચાર શરુ કરો. થોડા-થોડા લોકોને બોલાવીને ચર્ચા કરો. અને આ ધર્મ આજના વર્તમાન યુગની સમસ્યાને કઈ રીતે દુર કરે છે તે જુઓ!

(વિશ્વવૈષ્ણવ સમ્મેલ., ૪ જુલાઈ ૨૦૦૯, ન્યુજર્સીઅમેરીકા)

પૂ.પા.ગો. શ્રીમથુરેશ્વરજી

(વડોદરા-સુરત)

(ક) ...બ્રહ્મસંબન્ધ લઈને સેવા કરવાથી પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયનો ભગવાન્માં વિનિયોગ થાય છે ... ગુરુઘર કેવળ ઉપદેશ ગ્રહણ કરવા માટે છે. સેવા આપણને આપણા ઘરમાં કરવાની છે.

(ખ) આજે ઘણા ઘરોમાં સેવા થાય છે, પરંતુ શું આપણે વિશ્વાસ પૂર્વક કહી શકીએ છીએ કે આ સેવા સાચી સેવા છે? શું આજની સેવા ''ચેતસ્તત્પ્રવણં સેવા''નું અક્ષરશઃ સાર્થક સ્વરૂપ છે.?

હકીકતમાં તો અમે ખુદ વલ્લભવંશજ ગોસ્વામી પણ આવો દાવો કરી જ નથી શકતા કે આજે અમે સાચી સેવા કરી રહ્યા છીએ. આવું કહેવામાં મને જરા પણ સંકોચ નથી થઈ રહ્યો, કેમકે હું દંભનું સંરક્ષણ કરવા નથી માગતો. તેથી સ્પષ્ટ છે કે જો અમારા ગોસ્વામીઓમાં સેવાની અને શ્રીમહાપ્રભુજીદ્વારા ઉપદેશાયેલા સિદ્ધાન્તોના પૂર્ણ પરિપાલનની ક્ષમતા હશે તો જ અમારા અનુયાયી આપ મેળે સેવા અને સિદ્ધાન્ત

(ભગવદ્ગુણગાન કરીને પોતાની આજીવિકા ચલવનારા નીચ વકતાઓનો ભાવ) ગટરના જેવોજ દુર્ગન્ધયુકત...સ્પર્શ પણ ન કરી શકાય તેવો હોય છે.

(પૂ.પા.ગો.શ્રીવ્રજેશકુમારજી તૃતીયેશ ૩૦/ક : 'આચાર્યશ્રીવલ્લભ' ઑગસ્ટ ૧૯૯૪, અંક૫, પુષ્ટિમાર્ગવર્તમાન, પ્રશ્ન-ઉત્તર ૪, પૃ.૭. ૩૦/ખ : બ્રજ મોહે બિસરત નાહીં, પૃ.૧૪૦-૪૧.)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીવાગીશકુમારજી

(કાંકરોલી-વડોદર)

શ્રીમહાપ્રભુજી આજ્ઞા કરે છે કે દુનિયામાં ભટકતું રહેતું આપણું મન-ચિત્ત શ્રીઠાકોરજી સાથે જોડીને તેમની તનુવિત્તજા સેવા કરવી. ... તનુવિત્તની સેવા એટલે આપણે કમાયેલા પોતાના ધનથી, પોતાના ઘરમાં શ્રીઠાકોરજીની પોતાના શરીરથી સેવા કરવી તે. ('વલ્લભીયચેતના', ઓક્ટો. ૧૫, ૨૦૦૩, પૃ.૪)

પૂ.પા.ગો.શ્રીપંકજકુમારજી

(કાંકરોલી-વડોદર)

આપણે આપણા ઠાકોરજીની સેવા કઈ રીતે કરીએ છીએ, શું ભોગમાં પધરાવીએ છીએ, આપણે શું કરીએ છીએ અને શું નથી કરતા એ કોઈને કહેવાની જરૂર નથી. તમારે જાહેરમાં પ્રદર્શન કરવાની જરૂર નથી કે અમે આક કરીએ છીએ ને અમે તેમ કરીએ છીએ. ''પ્રકટ કિયે રસ જાયે''. દંભ અને દેખાડા કરવાનો પ્રકાર પુષ્ટિમાર્ગની સેવામાં નથી. પ્રદર્શનો કરવાનું બંદ કરી દો. બાકી ઘણા પ્રદર્શનો લાગે છે એમાં જઈને આનન્દ કરી આવજો. આપણી સેવાના પ્રદર્શનો કરવાનું બંધ કરીદો. અરે, ગૂઢાત્મગૂઢ સ્વરૂપનું જ્યારે ગૂઢ પ્રકારે તમે સેવામાં તત્પર બનશો અને ગૂઢ ભાવને જ્યારે ''બંદ મુઠ્ઠી લાખકી ઔર ખુલી તો ખાક કી''. ગૂઢ ભાવે જ્યારે તમે પ્રભુની સેવામાં તત્પર બનશો ત્યારે ગૂઢલીલાના રહસ્યો એ આપોઆપ કૃપા કરીને પ્રકટ કરશે. તમારે વિનન્તી કે કહેવાની પણ જરૂર નથી.

(https://www.youtube.com/watch?v=yOGbVJTB6vI) Published on Jul 30, 2015. Pushti Bhaav Sudha Rasdhara Satsang Clip1- Held In Baroda From 4th Jan To 11th Jan 2015, A Divine Beginning Of The Year 2015 By P.Pu. Goswamiji Shri Pankajkumarji Mahodayshri.)

પૂ.પા.ગો.સુશ્રીઇન્દિરાબેટીજી

(વડોદરા)

શ્રીમહાપ્રભુએ જુદા-જુદા મંદિરોની પ્રણાલી ઊભી કરી નથી; પણ એમાં જગદ્ગુરુશ્રીવલ્લભાચાર્યનો એક લાંબો દષ્ટિકોણ હતો : પ્રત્યેક વૈષ્ણવનું ઘર નન્દાલય બનવું જોઈએ ...એક મંદિરની બાજુમાં એક બહેન રહે. એમને ત્યાં ઠાકોરજી બિરાજે. મંદિરની આરતીના ઘંટા એમને સંભડાય. સેવા કરતા બેઠેલી એ

બહેન ઠાકોરજીના વસ્ત્રો કાઢી સ્નાન કરાવતી હતી ત્યાં આરતીના ઘંટા પડ્યા. પેલી ઠાકોરજીને પડતા મુકીને મંદિરે દોડી. થોડી વારે ઘેર આવી. હવે વિચાર કરો, આવી રીતે કોઈ સેવા કરે તો એમાં સેવાનો આનંદઆવે ખરો ? અહીં તો પ્રત્યેક વૈષ્ણવનું ઘર નન્દાલય છે. (વૈ.પ.અંક જૂન ૧૯૯૦).

પુષ્ટિમાર્ગમાં ફેરફાર નથી જોઈતો પણ ૨૧ સેંચ્યુરીમાં પુષ્ટિમાર્ગમાં ફરેફાર જોઈએ છે. ...આજે પુષ્ટિમાર્ગે જે સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે એને માટે આપણને ફેરફાર જોઈએ છે. ... લોકો ...એક ઘેંટા પાછળ બીજું જાય, બીજા પાછળ ત્રીજું જાય એમ ...ઘેંટાની માફક બધા લોકો ચાલી રહ્યા છે. એ ક્યાં જવાના છે, શું કરવાના છે, ખરેખર શ્રીમહાપ્રભુજીના માર્ગ પર ચાલી રહ્યા છે કે જુદે જ રસ્તે દોડી રહ્યા છે એનું આત્મચિન્તન કરવાની આજે ઘડી આવી ગઈ છે.

ખરેખર અર્થમાં શું આપણે પુષ્ટિમાર્ગના ફોલોવર્સ્ છીએ! વી આર્ ફોલોઈંગ્ પુષ્ટિમાર્ગ ઓર સમથિંગ્ એલ્સ્! જવું છે ઉત્તરમાં અને દોડી રહ્યા છીએ દક્ષિણમાં. માર્ગ એ જ સાચો હોય કે જે મંજિલ્ સુધી પહોંચાડી શકે. મને આટલા બધા લોકોમાંથી જવાબ આપો કે આપણી મંજિલ્ સુધી પહોંચી શકીએ એવી ક્ષમતા આપણી જડ ધાર્મિકતામાં દેખાય છે ? ભલે ખુબ સેવા કરતો હોય, સ્મરણ કરતો હોય, વ્રજમાં રહેતો હોય કે પછી જપ વગેરે કરતો હોય, પ્રવચનો કરતો હોય, હું તો અમારા બધા(ગુરુજનો)ની વાત કરું છું, હું મારી પોતાનું આત્મચિન્તન કરું છું કે હજુ એની અંદર મંજિલ્ સુધી પહોંચવાની જે ક્ષમતા આવવી જોઈએ તે નથી આવતી.

...શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ જીવન જીવવાની પદ્ધતિ આપી જેનું નામ ‘પુષ્ટિમાર્ગ’ છે. ... સમાજને પ્રભુપરાયણ બનાવવા માટે, ભગવત્પરાયણ બનાવવામાટે, ટોટલ્ ટ્રાન્સ્ફોર્મેશન્ ઓફ્ માઈંડ્ એન્ડ બોડી કરવા માટે એમણે આપણને જે પ્રોસેસ્ આપ્યો છે, જે સાધનાપદ્ધતિ આપી છે, જે રસ્તો આપ્યો છે એ રસ્તાનો વિચાર કર્યા વગર આપણે દોડી રહ્યા છીએ.

...આપણા સમાજમાં ... એટલી બધી દામ્ભિકતા ઘુસી ગઈ છે કે દેખાવ અને ડોળ વધી ગયા છે, દોડા-દોડી વધી ગઈ છે. ...બહુ લોકો આવ્યા, એટલે માનીએ છીએ કે આ કામ બહુ સરસ થયું. હું પ્રવચન સારું કરી શકું એનો અર્થ એ નથી કે હું ખરેખર પુષ્ટિમાર્ગીય છું. કોઈ પણ સાધક જ્યાં સુધી પોતાના ગુરુના પગલે ન ચાલે ત્યાં સુધી એ સફળ નથી. ...સત્સંગ કરાવનારા અમે લોકો છીએ, અમારી અંદર પણ દામ્ભિકતા આવી ગઈ છે.

...આજે તમને કોઈ પુછે કે વ્હાય્ યુ આર્ પુષ્ટિમાર્ગીય? વોટ્ ઈઝ્ પુષ્ટિમાર્ગ? તો બે-ચાર ઉત્તરો સિવાય આપણી પાસે એનું થરો નોલેજ્ નથી.

...આજે આપણે ભારતમાં પણ એટલા બધા મન્દિરો ઉભાં કર્યાં મન્દિરોની અંદર ભીડ વધી ગઈ, મનોરથો થવા લાગ્યા, મહાપ્રસાદો વેચાવા લાગ્યા. દોડા-દોડી કરીને લોકો આવે અને દોડા-દોડી કરીને જાય. અને અમે ખાલી આરતીઓ જ ઉતારીએ! પરન્તુ ત્યાં આવનાર સમાજને કંઈક નોલેજ્ મળે એવું અમારા સ્થાનોમાં બન્યું છે! ...તમને નથી લાગતું કે આપણા ધર્મસ્થાનો એ જ્ઞાનપીઠ બનવા જોઈએ! એ વિદ્યાપીઠો બનવી જોઈએ! એ સાધનાની પીઠો બનવી જોઈએ! વી નીડ્ ચેંજ્ ...આજે આપણે મન્દિરોની જે વ્યવસ્થા કરીએ છીએ અને એના જે હોદ્દેદારો બનીએ છીએ એમને પૂછો કે તમને પુષ્ટિમાર્ગ કંઈ આવડે છે ? ભરતભાઈને હું પૂછું છું. શું આપણે થોડાક પણ સાધક છીએ! ... અમે લોકો જ્ઞાન આપવામાટે ધ્યાન આપતા નથી. અમે પણ બસ અમારા સ્થાનમાં બેઠા છીએ. અમે આ વૈષ્ણવસમાજનો વિચાર નથી કરતા કે આ વૈષ્ણવસમાજ કેટલો ભૂખ્યો છે.

... આ માસ્ પ્રોડકશની અંદર નોલેજ્ આપવું એ કંઈ નોલેજ્ આપવાની પદ્ધતિ નથી. ઘણી કથાઓ કરીને, ઘણા પ્રવચનો કરીને, મેં આત્મચિન્તન કરતાં લાગ્યું છે કે ધિસ્ ઈઝ્ રોંગ્ વે.

હવે જરૂર છે કલાસ્ પ્રોડકશન્ની નાના-નાના વર્ગોને બોલાવી એમની સામે ડિસ્કસ્ કરી એમને સાચા સાધક બનાવો. એમનામાં આસ્તિકતા અને સાચી શ્રદ્ધા જાગૃત કરો. એમનામાં સમર્પણબુદ્ધિ જાગૃત કરો. શરણાગતિ બુદ્ધિ જાગૃત કરો. તો પ્રિય વૈષ્ણવજનો, આજે જે આપણે ટોળાશાહીની અંદર મંદિરોમાં જીવી રહ્યા છીએ, ...આપણી અંદર એક જાગૃતિ આવે, ...શિક્ષણવ્યવસ્થાઓ કલાસ્ની અંદર થાય. અને એને શિક્ષણ આપવા માટેનો સ્વતન્ત્ર શિક્ષક વર્ગ ઉભો થાય.

આજે જે લોકો શિક્ષણ પણ આપે છે એ અધુરા નોલેજ્ વાળા છે. કારણ કે સાધક નથી. ...આપણા શિક્ષકો પણ એવા હોવા જોઈએ કે જે લોકો પુષ્ટિમાર્ગને જાણતા હોય. ... અમારા લોકોની એ કમી છે કે અમે હજી કોઈ પુષ્ટિ વિદ્યાલય બનાવ્યું નથી. એવી કોઈ કોલેજ્ બનાવી નથી, એવી પ્રયોગશાળાઓ બનાવી નથી. અને આજના જમાનામાં જો નોલેજ્ આપવું હશે તો જુની ભાષામાં નહીં આપી શકીએ. જે શિક્ષકો છે એમણે જુના શબ્દોમાં શીખવું પડશે. ઓરિજિનલ્ ગ્રન્થો ભણવા પડશે. અને આજની નવી લેંગ્વેજ્માં નવા તર્ક સાથે, નવા વિચારો સાથે, નવા દાખલા-દલીલો સાથે લોકોને એનું શિક્ષણ આપવું પડશે. અને એના માટે આપણા એવા આશ્રમો તૈયાર થાય, એવી વિદ્યાપીઠો તૈયાર થાય કે જ્યાં કમ્પેરિટિવ્ સ્ટડીસ્ થાય. સાય્કોલોજી ઈન્ પુષ્ટિમાર્ગ, ફિલોસોફી ઈન્ પુષ્ટિમાર્ગ, સાયન્સ્ ઈન્ પુષ્ટિમાર્ગ. તમે ધર્મનું આચરણ કરો છો તો એનાથી તમારી અંદર શું ફેરફાર થાય છે આવા પ્રેક્ટિકલ્ પ્રયોગો થાય. વિદ્યાર્થીઓ એમાં રસ લે. આજે આ જાતના નવા-નવા

પૂ.પા.ગો.શ્રીદ્વારકેશલાલજી મહારાજ

(કામવન-સુરત)

તનુજા સેવા અને વિત્તજા સેવા એક જ વ્યક્તિ કરે ત્યારે જઈને તે માનસીને સિદ્ધ કરે છે. કેવળ તનુજા કરી લીધી કે કેવળ વિત્તજા કરી લીધી તો તેનાથી અહન્તા-મમતા દુર નહીં થાય... કેવી રીતે? હૂં તમને એક ઉદાહરણ આપું છું. જેઓ ઘરમાં સેવા કરે છે તેમના માટે તો કો સમસ્યા જ નથી. પણ જો કોઈ વિત્તજા સેવા કરશે, સમજો કે તેણે મન્દિરમાં ભેટ આપી. મનોરથ કરાવ્યો. તેની તમે રસીદ લેશો. ...ત્યારે તમે કહેશો કે ''મેં સેવા લખાવી છે''. તમે કહો છો ''મેં સેવા લખાવી છે'' ત્યારે (વિચારો કે) અહન્તા ક્યાં દુર થઈ? હવે તમે મહેતાજી પાસેથી શું માંગશો? ''આ મારી રસીદ છે, મારો પ્રસાદ લવો''. તો જુઓ, અહન્તા-મમતામાં આપણે વધુ બંધાઈ ગયા. તો આવી સેવા સંસારને દુર નહીં કરે, સંસારમાં બાંધશે. .... જો આપણે કેવળ વિત્તજા કરીએ છીએ તો આપણે આપણા અહંકારને વધારીએ છીએ. અને અહન્તા દુર નહીં થાય, મમતા દુર નહીં થાય તો માનસી કેમ સિદ્ધ થશે? કેમ કે બધા બન્ધનોનું મૂળ તો અહન્તા-મમતા જ છે!

(સિદ્ધાન્તમુકતાવલી પ્રવચન, ભરૂચ, જન્યુઆરી ૨૦૦૫)

પૂ.પા.ગો.શ્રીનવનીતલાલજી મહારાજ

(ભાવનગર-કામવન)

કઈ બાર પ્રભુ સામગ્રીપર માત્ર દષ્ટિ કરતે હૈં, ઉસે અરોગતે નહીં હૈં. જિસ પ્રસાદકો લેનેકા આમન્ત્રણ પહલે હી દે દિયા ગયા હો ઉસે ...વૈષ્ણવોંકો પહલેસે નિમન્ત્રણ ભેજા જાતા હૈ કિ હવેલી પર દોપહર બારહ બજે પ્રસાદ લેને આના હૈ. યહ બાત ઠીક નહીં હૈ. (આશ્રય, માર્ચ ૨૦૦૫, પાનું ૧૨)

શ્રીમહાપ્રભુજીકી સ્પષ્ટ આજ્ઞા હૈ કિ પ્રત્યેક વૈષ્ણવકા મુખ્ય કર્તવ્ય પ્રભુસેવા હૈ. અપને ઘરમેં બિરાજતે પ્રભુકી સેવા કરના હી વૈષ્ણવકા પરમ ધર્મ હૈ. ... ''હમ ઘરમેં સેવા નહીં કર સકતે, નિત્ય પાઠાદિ ભી નહીં હો પાતે હૈં ઈસલિયે નિયમિત મન્દિરમેં દર્શન કર આતે હૈં'' યહ તો મન મનાનેકી બાત હૈ. યહ વિચાર ઠીક નહીં હૈ. સેવા નિત્યનિયમ અવશ્ય કરને ચાહિયે. સેવાકા વિકલ્પ મન્દિર જાના નહીં હો સકતા. (આશ્રય, ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૫, પાનું ૧૨)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીપુરુષોત્તમલાલજી

(જુનાગઢ-કિશનગઢ)

(ક) શ્રીમહાપ્રભુજી વલ્લભાચાર્યજીના પુષ્ટિસમ્પ્રદાયમાં બે દીક્ષા આપવામાં આવે છે. બન્ને દીક્ષાનું પ્રયોજન અને તત્પશ્ચાત્ કર્તવ્યનો પણ વિચાર

ના પરિપાલનમાં સક્ષમ બની શકશે, બાકી તો નહીં. કેમકે અમે ગોસ્વામી અને વૈષ્ણવ એક જ તત્ત્વના બે પ્રકાર છે. વલ્લભકુળ બિન્દુસૃષ્ટિ છે તો વૈષ્ણવ નાદસૃષ્ટિ છે. આ સ્થિતિમાં શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીગુસાંઈજી પ્રભુચરણ દ્વરા કરવામાં આવેલી આજ્ઞા વલ્લભકુળ અને વૈષ્ણવ બંનેના માટે પરિપાલનીય છે.

(ક : વલ્લ.વિજ્ઞા. અંક૫-૬ વર્ષ ૧૯૬૫ ખ : પુષ્ટિબોધ ભાગ-૧, પૃ.૨૩, વિ.સં.૨૦૩૪).

પૂ.પા.ગો. શ્રીગોકુલોત્સવજી મહારાજ

(ઈન્દૌર-નાથદ્વારા)

જેઓ ઘરમાં રહીને પ્રભુની સેવા કરે છે તે પોતે તો કૃતાર્થ થાય જ છે કિન્તુ તેમના પરિજનો પણ કૃતાર્થ થાય છે. ...બધી ઈન્દ્રિયોથી અન્તઃકરણથી ભજનાનન્દનો અનુભવ ઘરમાં રહીને શ્રીઠાકોરજીની સેવા કરવાથી થઈ જાય છે. ... તેથી ગુરુ પાસેથી શ્રીઠાકોરજીને પુષ્ટ કરાવીને ઘરમાં પધરાવો અને સમયને સેવામય બનાવો ... શ્રીઠાકોરજી જે ઘરમાં બિરાજે છે તે ઘર ઘર ન રહીને ... નન્દાલયની લીલાનું સ્થળ બની જાય છે.

... મુકુન્દદાસ ... રામદાસ સાંચોરા ... કિશોરીબાઈ ... જીવનદાસ... આ બધા મહાનુભાવોએ ... શ્રીનાથજી તથા ઘરના ઠાકોરજીમાં ભેદ નથી જાણ્યો.

... શ્રીઠાકોરજી આપણી નિધિ છે. ...આવા પૂર્ણપુરુષોત્તમ શ્રીનન્દરાજકુમારને શ્રીમહાપ્રભુજીએ આપણા ખોળામાં પધરાવી આપીને આપણને ભાગ્યશાળી બનાવ્યા છે. આથી મોટું બીજું કયું ફળ છે!

... સાંસારિક કામનાથી જે શ્રીઠાકોરજીના... દર્શન-સ્મરણ-સેવા કરે છે તેને કલેશજ હાથલાગે છે. ...ઘરના શ્રીઠાકોરજી જ સર્વસ્વ છે...તે જ નિત્યલીલાના આનન્દનોઅનુભવકરાવશે. તેઆપણાપતિછે જે ભયથીરક્ષાઅનુસુરક્ષાપણકરે છે.

શું કોઈ સ્ત્રી અન્ય સ્થળે જઈને કોઈ બીજાની સેવા કરી શકે છે? કદાપિ નહીં. ...ઘરના પરિજનો આ સાંખી નહીં શકે. ...તે જ પ્રમાણે આપણા માથે જે શ્રીઠાકોરજી આપણા ઘરમાં બિરાજે છે તેમના આપણે મનગમતાં નવા-નવા પુષ્ટિમાર્ગીય મનોરથકરીને, સામગ્રી સિદ્ધ કરીને લડ લડાવી શકીએ છીએ પરન્તુ એવો અધિકાર કોઈ બીજે ઠેકાણે થોડો મળી શકે છે! તેથી નઘરકે ઠાકુરકે સુત જાયો નન્દદાસ તહાં સબ સુખ પાયોસ્ત્ર.

શ્રીનાથજીને પણ દેવાલયની લીલા છોડીને નન્દાલયની લીલા કરવામાટે શ્રીગુસાંઈજીના ઘરે પધારવું પડ્યું. ''વ્યાજં લૌકિકમાશ્રિત્ય શ્રીવિટ્ઠલગૃહે અગમત્''. તેથી શ્રીનાથજીનો તે જ પાટોત્સવ મુખ્ય મનાય છે કે જે ફાગણ સુદ સાતમના આવે છે.

... તેથી ઘરના શ્રીઠાકોરજીનું સ્વરૂપ સમજવું ખુબજ જરૂરી છે. ...કોઈ પત્ની પોતાના પતિની સેવા ન કરે અને તેના ફક્ત ગુણગાન કરતી રહે તો શું તેથી તેનો પતિ સન્તુષ્ટ થશે ?

...જે કૃષ્ણ-કૃષ્ણ ગુણગાન કરતા રહે છે પણ સેવા સ્વધર્મથી વિમુખ છે તે હરિના દ્વેશી છે (વિષ્ણુપુરાણ) તેથી સેવાથી સેવ્યને સન્તોષ મળે છે આ જ વૈષ્ણવનો સ્વધર્મ છે. (૨૫૨ વૈષ્ણવ વાર્તાની ભૂમિકા)

ષષ્ઠગૃહાધીશ

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીદ્વારકેશલાલજી મહોદય

(વડોદરા)

ચિત્ત ભગત્પ્રેમમાં પરિપૂર્ણ થઈ જાય છે, પૂર્ણતઃ ભગવાન્માં જોડાઈ જાય છે, તન્મય અને તલ્લીન થઈ જાય છે ત્યારે પરાસેવા થાય છે. આને ‘માનસી’ સેવા કહેવાય છે. આની સાથે મનુષ્યે શરીરથી પણ સેવા કરવી જોઈએ. ... તનુજા સેવાથી શરીરની શુદ્ધિ થાય છે. અહંતા-હુપણા નો નાશ થાય છે. ધનથી કરાતી સેવા ‘વિત્તજા’ સેવા છે. તેનાથી મમતા-મારાપણાનો નાશ થાય છે. અહંતા અને મમતા એકબીજા સાથે જોડાયેલા રહે છે આથી તનુજા અને વિત્તજા સેવા સાથે થવી જોઈએ. આમાં પ્રધાનતા તનુજા સેવાની છે. કેવળ ધન આપી દેવાથી સેવા થતી નથી. એનાથી રાજસી વૃત્તિ આવે છે. (‘શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા પુષ્ટિદર્શન’ પૃ.૧૨૫)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીદ્રુમિલકુમારજી મહોદય

(વડોદરા)

આ (પુષ્ટિસિદ્ધાન્તચર્ચાસભા) કાર્યક્રમ દ્વારા બને એટલો પ્રયાસ આપશ્રીએ મુંઝવણ દૂર કરવાનો કર્યો છે; બીજો કોઈ આમાં આશય મને દેખાતો નથી. અંતમા હું તો એક જ વસ્તુ કહીશ કે સમાજની અંદર; અને આપણા સંપ્રદાયમાં એટલું બધું સિદ્ધાન્તવૈપરીત્ય થઈ ગયું છે કે ગુજરાતના એક ગામમાં હું ગયેલો...એ ગામમાં પુષ્ટિમાર્ગના જ આપણા સંપ્રદાયના બે મંદિરો છે અને મંદિરોની દિવાલ પણ એક જ છે. પરંતુ લોકાર્થિત્વ, જેમ આપે આજ્ઞા કરી ગઈ કાલે ‘‘લોકાર્થીચેદ્ ભજેત્ કૃષ્ણં ક્લિષ્ટો ભવતિ સર્વથા’’, એટલું બધું લોકાર્થિત્વ સમાજમાં ઉત્પન્ન થયું છે. પરિણામ એ આવ્યું કે બન્ને મંદિરોની દિવાલો એક જ.... એક મંદિર તો બાલકૃષ્ણલાલનું છે અને બીજું મંદિર ચન્દ્રમાજીનું છે. સવાર પડે એટલે ચન્દ્રમાજીવાળા વૈષ્ણવો બાલકૃષ્ણલાલનો જે મેવો હોય તે ચન્દ્રમાજીમાં લઈ જાય અને બાલકૃષ્ણલાલજીવાળા જે વૈષ્ણવો હોય એ ચન્દ્રમાજીનો જે મેવો અને પ્રસાદ હોય તે બાલકૃષ્ણલાલજીમાં લઈ આવે! આવી જબરદસ્ત હોંસાતોસી વૈષ્ણવસમાજમાં ઉત્પન્ન થઈ; જાણે એકબીજાની સ્પર્ધા કરતા હોય એમ. ઈર્ષા-દ્વેષનું વાતાવરણ જ્યારે સેવાના ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થાય એનાથી મોટું લોકાર્થિત્વ કયું હોઈ શકે! આ બધા કેટલાક વિચારો અને જે શો-બીઝનેસ સંપ્રદાયમાં થયો એ બધાનું નિવારણ થાય એ માટે આ આખું એક સુંદર ચર્ચાસભાનું આયોજન થયું. ...આવા બધા સિદ્ધાન્તવૈપરીત્યનો ભવાડો જો વધારે થતો હોય તો ગુજરાતમાં થાય છે. ભાગવતજીમાં પણ લખ્યું છે ‘‘ગુર્જરે જીર્ણતાં ગતાઃ’’ ભક્તિ જો જીર્ણ થઈ હોય તો ગુજરાતમાં. ગાડરિયો પ્રવાહ વધ્યો હોય તો ગુજરાતમાં. એટલે સિદ્ધાન્તની સત્યનિષ્ઠાને ...અને મહાપ્રભુજીના પુષ્ટિસિદ્ધાન્તોનું સદ્જાગરણ ... એમાં મારાથી બનતો સહકાર હું આપવા તૈયાર છું.

(‘પુષ્ટિસિદ્ધાન્ત-ચર્ચાસભા તા.૧૦-૧૩ જાન્યુઆરી ૯૨ પાર્લા, મુંબઈ, વિસ્તૃત વિવરણ પૃ.૩૧૭-૩૧૮).

પૂ.પા.ગો. શ્રીવલ્લભરાયજી

(સુરત)

પ્રશ્ન : આપણા સંપ્રદાયમાં મંદિરને ‘મંદિર’ ન કહેતાં ‘હવેલી’ શામાટે કહેવામા આવે છે ?

ઉત્તર : સામાન્ય રીતે ઈતર હિંદુ સંપ્રદાયમાં ‘મંદિર’ શબ્દ દેવાલયના અર્થમાં વપરાય છે પરંતુ આ રીતે દેવાલયના રૂપમાં મંદિર જેવી સંસ્થાનું પુષ્ટિમાર્ગમાં અસ્તિત્વ નથી. કારણ કે પુષ્ટિમાર્ગમાં જે પ્રભુ આપણા માથે પધરાવવામાં આવે છે તે પ્રભુ-સ્વરૂપ અને તેમની સેવા દરેકના વ્યક્તિગતરૂપે તેમની ભાવના અનુસાર પધરાવી આપવામાં આવે છે. પોતાના શ્રીઠાકોરજીની સેવા પુષ્ટિમાર્ગીય જીવનું એક માત્ર પોતાની ફરજ બની જતું પોતાનું જ ધર્માચરણ છે. પુષ્ટિમાર્ગમાં સેવા સામુહિક જીવનનો વિષય નહિ પણ વ્યક્તિગત જીવનનો વિષય છે. જેમ લોકમાં પત્ની અથવા માતા નો પતિ અથવા પુત્ર ની સેવાનો કે વાત્સલ્ય આપવાનો તેનો વ્યક્તિગત ધર્મ ફરજ અને અધિકાર હોય છે, તે જ પ્રમાણે જે સેવકનું જે સેવ્યસ્વરૂપ હોય તે સેવ્યની સેવાનો તેનો વ્યક્તિગત ધર્મ અને અધિકાર છે. સેવા એ જાહેર કાર્ય કે જાહેર પ્રવૃત્તિ નથી પરંતુ સેવા એ પોતાના આંતરિક જીવન સાથે સંબંધ ધરાવતી હોવાથી તે આપણા જીવનની આપણા નિજઘરમાં થતી સ્વધર્મરૂપ પ્રવૃત્તિ છે...માટે ઈતર હવેલીઓની જેમ ‘શ્રીનાથજીનું મંદિર’ શબ્દ રૂઢ થઈ ગયેલો હોવાથી તે વપરાય છે. હકીકતમાં સામુહિક દર્શન કે સેવા જ્યાં થતી હોય તેવા અન્યમાર્ગીય જાહેર દેવસ્થાન જેવું એ મંદિર નથી.

(પુષ્ટિ.શીત.છાંયડે પૃ.૧૫૭-૫૮)

ઈંટ્રેસ્ટ(વ્યાજ) આપણને એ જ બેંકની એ જ શાખા આપે કે બીજું કોઈ ઈંટ્રેસ્ટ આપે? જે બેંકમાં આપણે પૈસા મૂક્યા હોય એ જ બેંકની એ જ શાખા આપણને ઈંટ્રેસ્ટ આપે, બીજું કોઈ ન આપે. બરોબરને! તો આપણે આપણા માથે બિરાજતા સ્વરૂપને ‘નિધિ’ કહીએ છીએ, સમ્પત્તિ. નિધિ આપણા ઘરમાં બિરાજતી હોય અને ઈંટ્રેસ્ટ લેવા બીજે બધે જઈએ તો કોણ આપશે? ...કહેવાનો તાત્પર્ય એ જ છે કે આજના સમયમાં પણ જો આપણે ચાહિયે, ઈચ્છિયે તો ગૃહસેવાનો પ્રારમ્ભ આપણે કરી શકીએ છીએ. ...ઘણી વખત એવું બને છે. કેટલાય મહાન લોકો હોય છે કે જેઓ પોતાના વિચારો સાથે પ્રીતિ કરાવે પણ મહાપ્રભુજીના વિચારો સાથે પ્રીતિ કરાવી શકતા નથી.

(https://www.youtube.com/watch?v=fiX2IOQE4Bw. માંડવી-કચ્છ માં આપેલ પ્રવચન.)

(ખ)પુષ્ટિભક્તિમાર્ગમાં તો અહીંયા જ ફળ છે. નાતર લીલા હોતી જૂની, જોંપે શ્રીવલ્લભ પ્રગટ ન હોતે વસુધા રહતી સૂની. વસુધા સૂની શા માટે રહેત? કેમકે વસુધામાં લીલાનો અનુભવ કોઈ પણ કરાવી શકે તેમ નથી વલ્લભ સિવાય. આપણા ઘરમાં પણ ઉષ્ણકાળમાં ઠાકોરજી સન્મુખ જળ ભરીએ, ફુલની મંડળી કરીએ, ફુવારા ધરીએ આ બધી વસ્તુ લીલા છે, પ્રભુ પ્રગટ થઈ જાય છે તમારા ઘરમાં. ખાલી મંદિરો કે સંસ્થાઓ માં દર્શન કર્યા એટલે ધરમ થઈ ગયો એમ ન માનવું. એ તો ડેમોન્સ્ટ્રેશન્ માત્ર છે. પણ એક્ચ્યુઅલ્ ક્યાં છે? આપણા ઘરમાં. ડેમોન્સ્ટ્રેશન્ ને મૂળ નહીં માનવાનું. આજકાલ સોફ્ટવેરની ડેમો સી.ડી. આવે છે. ખરું તો પૈસા ખરચીને ખરીદવાનું હોય છે. ઘણી વાર છેતરાઈ જવાય. આ ડેમોને સેવા ક્યાં માની બેસીએ આપણે? સેવા તો જાતે થાય. ‘‘આપ સેવા કરે શીખવે શ્રીહરિ’’. સેવા જાતે કરવાની છે. અને એ પણ ઘરમાં કરવાની છે. ઘરમાં કેમ કરવાની છે? કેમકે બ્રહ્મસમ્બન્ધ આ દેહને થયેલું છે.

(ગ)સેવા કેમ લોકો નથી કરતા? કેમ કોઈ જગ્યાએ પ્રસાદ લખાવો ને કોઈ જગ્યાએ મનોરથ લખાવો! કેમ? કેમકે અમે ગૃહસ્થી છીએ, જંજાળવાળા છીએ, અમને જો પાપ લાગી જાય તો! માંડ-માંડ પાપ ભોગવવા તો પૃથ્વી ઊપર આવ્યા! આ ક્રિશ્ચિયન લોકોની વિચારધારા છે. આ વૈષ્ણવ નથી બોલતો (કે) પાપ લાગી જાય તો! અને સેવા કરીને વધારે પાપ લાગી જાય તો! આના કરતાં પૈસા લખાવવા, રાજભોગની થાળી ઘરે આવી જાય, લોકો વાહ-વાહ કરે. આ સસ્તો ને સહેલો શોર્ટકટ્ છે. ઘરે સેવામાં તો કરવું પડે, ધરવું પડે, પ્રેમ કરવો પડે...કેટલી બધી મુશ્કેલી ઘરમાં સેવા કરવામાં! આ તો સીધું ને સસ્તું, ચવાણાની દુકાનમાં ભાવ લખ્યા હોય એમ બધી જગ્યાએ (હવેલીઓમાં) ભાવ લખેલા છે. સસ્તુ ને સારું! અને બહુ-

ખુબજ આવશ્યક છે. કેવળ શિષ્યેષણાથી પ્રેરાઈને વધારે શિષ્યો બનાવવામાટે આપવામાં આવતી બ્રહ્મસમ્બન્ધ દીક્ષાથી કોઈ અર્થ સરતો નથી. જે વ્યક્તિ ભગવત્સેવા કરવામાટે તૈયાર નથી તેણે કદાપિ બ્રહ્મસમ્બન્ધ દીક્ષા લેવી જોઈએ નહીં. પણ શ્રીમહાપ્રભુજીના સિદ્ધાન્તમાં નિષ્ઠાવાળો જો હોય તો તેણે કેવળ નામદીક્ષા ગ્રહણ કરવી જોઈએ. અને અન્યાશ્રયનો ત્યાગ કરી શ્રીકૃષ્ણનો આશ્રય દઢ કરવા પ્રયત્નશીલ રહી નામસેવારત રહેવું જોઈએ. પરન્તુ બ્રહ્મસમ્બન્ધ દીક્ષા લીધા પછી શ્રીકૃષ્ણની સેવા અનિવાર્ય છે.

શ્રીકૃષ્ણની સેવા પણ શ્રીમહાપ્રભુજીએ બતાવેલ રીતિ અનુસાર જ થઈ શકે. પોતાના ઘરમાં પોતાના પરિવારના સભ્યો સાથે પોતાના દ્રવ્યથી જ ભગવત્સેવા કરવી જોઈએ. કોઈને દ્રવ્ય આપીને કે લઈને કરવામાં આવતી સેવા એ ભગવત્સેવા તો કદાપિ નથી જ પણ શ્રીમહાપ્રભુજીનો દ્રોહ હોવાથી ગુરુ અપરાધથી ગ્રસિત બનાવી આરૂઢપતિત બનાવે છે. અને આ ભક્તિમાર્ગથી ભ્રષ્ટ કરે છે. પોતાનું ગુજરાન ચલાવવા માટે કરવામાં આવતી ધંધાદારી સેવાથી તો ચાંડાલ સમાન હીન દેવલક થઈ જવાય છે. અત: ભગવત્સેવા પોતાના ઘરમાં અને પોતાના દ્રવ્ય અને તન થી જ થઈ શકે.

સેવાની જેમ જ કથા પણ પોતે અથવા નિષ્કામ ભગવદીયો સાથે મળીને જ કરવી જોઈએ. ધંધાદારી કથાકારો પાસે દ્રવ્ય આપીને કરાવવામાં આવતી કથા પણ રાખમાં ઘી હોમવા બરાબર છે. આવી કથાઓ, પારાયણો, કીર્તનો કે સપ્તાહો પુષ્ટિમાર્ગીય સિદ્ધાન્તથી સદન્તર વિરુદ્ધ છે. અત: સેવા અને કથા બન્ને, દ્રવ્ય આપીને કે લઈને કરવાથી કોઈ પણ અલૌકિક પુષ્ટિફળની પ્રાપ્તિ સ્વપ્નેય ન થઈ શકે પણ બહિર્મુખ અવશ્ય થવાય.

(ખ) ‘‘અમે તો રાજના ખાસા ખવાસ મુક્તિ મન ન આવે રે’’ વ્રજાધિપનું સેવન કરનારા અમે મુક્તિ માંગતા નથી. છતાં પુષ્ટિમાર્ગીવૈષ્ણવો ભાગવત સપ્તાહ બેસાડીને પોતાના પિતૃઓને મોક્ષમાર્ગે મોકલે છે! પિતૃમોક્ષાર્થે ભાગવત સપ્તાહ! કોઈ એકસો આઠ! કોઈ એક હજાર આઠ! ... આપણા પિતૃઓ તો ગોલોકમાં જાય છે એમને પાછા મોક્ષમાં શા માટે મોકલો છો? ... ભાગવત સપ્તાહ પૂરી કરીને પછી માળા પહેરામણી કરે અને કહે કે ગોલોકધામ... હવે ગોલોક ધામમાં મોકલવા છે! એટલે પિતૃઓને અહીંથી ત્યાં દોડા-દોડી જ કરાવવી છે! આપણું કોઈ ધ્યેય જ નક્કી નથી!! આપણે શ્રીમહાપ્રભુજીના ગ્રન્થો ખોલ્યા નથી એનું આ દુષ્પરિણામ છે કે જે આપણા પૂર્વજોને પણ ભોગવવું પડે છે.

(પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીપુરુષોત્તમલાલજી, જુનાગઢ શ્રીયમુનાષ્ટક પ્રવચન, રાજકોટ, ૨૦૦૬)

પૂ.પા.ગો.શ્રીઅક્ષયકુમારજી મહારાજ

(રાજકોટ)

આજે જે રીતે બ્રહ્મસમ્બન્ધદીક્ષા પ્રદાન કરવામાં આવે છે એમાંથી ઘણા ખરા દીક્ષાર્થીઓ એવા હોય છે જેમને પુષ્ટિમાર્ગ શું છે, દીક્ષા પછી એમનું કર્તવ્ય શું છે, પુષ્ટિમાર્ગના પાયાગત સિદ્ધાંતો શું છે એના સાથે એમને કોઈ પણ પ્રકારની નિસ્બત નથી હોતી. આવા દીક્ષાર્થીઓ તો ફકત જાતને વૈષ્ણવ કહેડાવવાની ઔપચારિકતા પૂરી કરે છે. ...જેમનો ધ્યેય રાસ-ગરબા, દર્શન અને પ્રસાદ પૂરતો જ સીમિત છે. આપણા સેવ્ય પ્રભુમાં નિરોધ સિદ્ધ થાય, પ્રભુનો સાનુભાવ-સાક્ષાત્ પ્રકટ થવું-થાય એ જ પુષ્ટિમાર્ગીયોનું ફળ છે અને એ જ દરેક પુષ્ટિમાર્ગીનો ધ્યેય હોવો જોઈએ. ...પુષ્ટિમાર્ગના સાચા ધ્યેયને જ આજે પુષ્ટિમાર્ગીયો વિસરી ગયા છે. ...માર્ગના ગ્રન્થોના અધ્યયનમાં અનુયાયી વર્ગની ઘટતી જતી રુચિ આ પરિસ્થિતિની ઘણા અંશે જવાબદાર છે. શ્રીઆચાર્યચરણોના ઉપદેશો જ આપણને આ પરિસ્થિતિમાંથી ઉગારી શકશે. ...પોતાના સિદ્ધાન્તનો નિશ્ચય કરતા શ્રીવલ્લભ આપણને ‘‘કૃષ્ણસેવા સદા કાર્યા’’નો જ ઉપદેશ કરે છે. પણ માર્ગમાં વધતા જતા વ્યાપારીકરણને કારણે શ્રીવલ્લભાધીશના ગૃહસેવાના સિદ્ધાન્તને કેટલી હાની પહોંચી છે તે આપણે સહુ જોઈ શકીએ છીએ. ...શ્રીઆચાર્યચરણની કૃપાથી વ્રજના અધિપતિ એવા સાક્ષાત્ પૂર્ણપુરુષોત્તમ આપણે ત્યાં પધારી આપણી સેવા અંગીકાર કરે છે એથી વિશેષ કૃપા બીજી કઈ હોઈ શકે? ...એવા પુષ્ટિપ્રભુને પોતાને ઘરે પધરાવી સર્વસમર્પણ પૂર્વક એમની સેવા કરવાને બદલે જાહેર સ્થાનો (હવેલીઓ)માં પૈસા દઈ સેવા કરાવીને જ અનુયાયીવર્ગ સંતોષ માની લે છે. પછી ઘરે સેવા કરવાની એમને કોઈ જરૂર નથી લાગતી. શ્રીવલ્લભની આજ્ઞા પર નિષ્ઠાપૂર્વક ચાલવાવાળા (સિદ્ધાન્તવાદી) પણ આજે માર્ગમાં ઘણા અનુયાયીઓ છે. પણ માર્ગ(હવેલીઓ)માં સેવાના નામે થતા જાહેર પ્રદર્શનોથી એમના હૃદય પણ વીંધાય છે. એવા જાહેર મંદિરો કે જ્યાં બધાને નફા-નુકશાનનો વિચાર છે, મનોરથીનો વિચાર છે પણ પ્રભુના સુખનો કોઈ વિચાર નથી. એવા વાતાવરણમાં શ્રીમહાપ્રભુજીનો ‘‘ચેતસ્ તત્પ્રવણં સેવા’’નો ઉપદેશ કેટલી હદે શક્ય છે? એવા વાતાવરણમાં ચિત્તની પ્રવણતા કેવી રીતે થઈ શકે છે કે જ્યાં ધર્મના નામે (હવેલી કથા-યાત્રા-કીર્તન-ઢાઢીલીલા-રાસલીલ વગેરેમાં) વેપાર ચાલતો હોય. ધર્મના નામે થતી આવી વ્યાવસાયિક પ્રવૃત્તિ ચાલતી જોઈને લાગે છે કે આપણા આચાર્યચરણ પ્રત્યેની આપણી નિષ્ઠા મરી પરવારી છે.

શ્રીમહાપ્રભુજી આજ્ઞા કરે છે કે જેમાં ચિત્ત પરોવાઈ જાય એ જ સેવા છે. ચિત્તની પ્રવણતા કેવી રીતે થાય? ‘‘તત્સિદ્ધ્યૈ તનુવિત્તજા’’...પોતાના દેહ(શરીર)થી અને પોતાના વિત્ત(ધન)થી પ્રભુસેવા કરવી જોઈએ. શ્રીપ્રભુચરણ આજ્ઞા કરે છે...ધન દઈને અથવા લઈને કરવામાં આવતી સેવા ફલરૂપા માનસી સેવાને સાધી શકતી નથી એટલા માટે શ્રીઆચાર્યચરણે ‘‘તનુજા-વિત્તજા’’ અલગ ન કહી ‘તનુવિત્તજા’ સમસ્તપદ કહ્યું. આ વિષયપર શ્રીપુરુષોત્તમચરણ લેખે છે ...જો વિત્ત વેતનની જેમ દઈને સેવા કરાવવામાં આવે તો તેનાથી ચિત્તમાં રાજસ વધે છે, અહંકાર આવે છે. અને જો વિત્ત વેતનની જેમ લઈને સેવા કરવામાં આવે તો જેવી રીતે બ્રાહ્મણનું વરણ હોય પણ તેને યજ્ઞનું ફળ નથી મળતું (તેમ સેવા-મનોરથના નામે પૈસા લેનાર ગો.બા., ટ્રસ્ટ, મુખિયા વગેરેની સેવા નિષ્ફળ જાય છે). આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે વિત્ત-પૈસા દઈને કરાવવામાં આવતી વિત્તજા સેવા અથવા વિત્ત લઈને કરવામાં આવતી તનુજા સેવા માનસીરૂપ ફળને નથી સાધી શકતી. આ બંને સેવા જ્યારે સાથે થાય છે, પોતાના તનથી અને પોતાના ધનથી જ્યારે તનવિત્તજા સાથે કરવામાં આવે છે ત્યારે એ માનસી સિદ્ધ કરે છે. ...પરમ કૃપાળુ શ્રીવલ્લભે આપણને એમના સર્વસ્વ એવા વ્રજાધિપતિ પધરાવી આપ્યા. એવા પ્રભુને પોતાના સર્વસ્વ માનીને એમની સેવા કરવાને બદલે એ પ્રભુનો જ ઉપયોગ કરી પોતાના અર્થ સાધવાવાળા(હવેલીવાળાઓની) શું ગતિ થશે એ તો પ્રભુ જ જાણે.

(ખ) ઘણો એવો વર્ગ છે જેને (સેવા-મનોરથ-કથા-કીર્તન વગેરેના) વ્યાપારીકરણનો વિરોધ જરા પણ પસંદ નથી. તેમની દલીલ હોય છે કે આનાથી પ્રચાર થાય છે, વ્યાપ વધે છે. પણ તેવા વ્યાપ વધારવાથી શું ફાયદો કે જેમાં કોઈ ફલશ્રુતિ જ ન હોય! ...પહેલા જ્યારે દ્રવ્ય ખૂબજ વધી જતું તો તેનો ભગવદ્ વિનિયોગ થાય તે ભાવથી પ્રભુને છપ્પનભોગ અરોગાવવામાં આવતો. આજે દ્રવ્ય ઘટી જાય તો છપ્પનભોગ કરવામાં આવે છે અને ભીડ ભેગી કરવામાં આવે છે. ...આ (ધંધાકીય મનોરથોના) દૂષણના કારણે વધારે પડતા વૈષ્ણવોની એવી માનસિકતા બંધાઈ ગઈ કે ભેંટ ધરી દીધી એટલે ધર્મ નિભાવી લીધો. (સેવા-મનોરથ-દર્શનને) વેચવાવાળા(હવેલીવાળ)ને ખરીદવાવાળા મળી ગયા એટલે દૂષણ દિવસેને દિવસે વધતું ગયું. પણ દરેક પુષ્ટિમાર્ગીએ સમજવું પડશે કે ફકત ભેંટ ધરી દેવાથી ધર્મ નથી થઈ જતો. કેમકે ધર્મ કોઈ વેચવા કે ખરીદવા ની વસ્તુ નથી. ...બીજાને સુધારતા પહેલા આપણે સુધરીયે તો સંપ્રદાય આ વ્યાપારીકરણના દૂષણથી મુકત થશે.

(કઃ શ્રીવલ્લભાયન માધુર્ય કાવ્ય, પ્રસ્તાવના, વિ.સં. ૨૦૬૨. ખ : ધર્મસેતુ, વર્ષ-૧, અંક-૩ પૃ. ૩, માર્ચ ૨૦૦૯)

પૂ.પા.ગો.શ્રીરાજેશકુમારજી મહારાજ

(કડી-અમદાવાદ)

(ક)બેંકની અંદર મેં એવું જોયું છે કે આપણે જ્યાં રકમ મૂકીએ તો

સ્થિત્વા સ્વધર્મતઃ''. પોતાની સત્તામાં જ સ્નેહ અને સમર્પણ હોય છે, જાહેરમાં નહીં. અંતમાં હું એટલું જ કહીશ કે જે છ દિવસથી આપણે સાંભળીએ છીએ તેને માનીએ અને જે આપે કહ્યું એવી રીતે સર્વે વૈષ્ણવોની બુદ્ધિ થાય એવી વલ્લભના ચરણોમાં વિનન્તી કરી હું મારું વકતવ્ય પુરુ કરું છું.

(https://www.youtube.com/watch?v=kV7mrf8A6A0 ૧૯૯૨ની સાલમાં કેશોદમાં આપેલ પ્રવચન.)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીદર્શનકુમારજી શ્રીવિજયકુમારજી

(કડી-અમદાવાદ)

શ્રીગુસાંઈજીકે સાત લાલજીને જબ તય કિયા કિ સબ ભાઈ સાથ મિલકર અન્નકૂટકા ઉત્સવ મનાયેંગે. શ્રીગુસાંઈજીસે બિનતી કી, ક્યા યે ઉત્સવ મનાયેં? શ્રીગુસાંઈજીને મના કિયા કિ યે ઉત્સવ ન કરો તો અચ્છા હૈ, તૃણાવર્ત આયેગા. દો બાર મના કિયા. તીસરી બાર કહા કિ ભલે, કરના હો તો કરો. ફિર સાતોંને મિલકર બડા ઉત્સવ મનાયા. સભી નિધિસ્વરૂપોંકો ઈકટ્ઠા કિયા.લેકિન ઉસ સમય છઠે લાલજી શ્રીયદુનાથજી (ઉત્સવમેં) શામિલ ન હુએ. (ક્યોંકિ) હમેં બટવારેમેં ઠાકુરજી નહીં મિલે. ઔર શ્રીગુસાંઈજીકે બેટીજી શ્રીદેવકા બેટીજી અપને ઠાકુરજીકી સેવા છોડકર ઉસ મનોરથકે દર્શન કરને પહોંચે. શ્રીગુસાંઈજી પૂછતે હૈં અપને બેટીજીસે કિ (ઘરમેં) સેવા પહોંચ કર આયી હો? (બેટીજીને કહા કિ) વો તો ઘરકે ઠાકુરજી હૈં, સેવા કભી ભી પહોંચ લૂંગી! ઐસે મનોરથકે દર્શન કબ હોંગે! ...(શ્રીગુસાંઈજીને) બેટીજીકો ખીજા. તેરે ઘરમેં બિરાજ રહે હૈં વો કોઈ ઓર હૈં ક્યા! જાઓ વાપિસ. ઉનકો વાપિસ ભેજા. ઔર જબ વો આતુરતાસે વાપિસ દૌડે તો વો જો મનોરથકે દર્શન થે, સાત નિધિસ્વરૂપકે વો દર્શન ઉનકો અપને ઘરમેં હુવે. યે પ્રમાણ ગ્રન્થોમેં મિલતા હૈ. યાનિ જબ હમ અપને ઘરમેં બિરાજતે ઠાકુરજીકો જાનેં, ધ્યાનમેં રખના હમારા ઉદ્ધાર હમારે ઘરમેં બિરાજે હુવે ઠાકુરકેદ્ધારા હી હોગા. જિતને ભી નિધિસ્વરૂપ આદિ હૈં યા જો મન્દિરમેં બિરાજ રહે હૈં ઉનકેદ્ધારા નહીં. ...હમારા ઉદ્ધાર હમારે માથે બિરાજતે પ્રભુકે દ્વારા હી હોગા.

એક બાત યાદ રખના, નિધિકે કરતે નિધિસ્વરૂપ બડે હૈં. સેવાકર્તા વૈષ્ણવકે લિયે નાથદ્વારામેં બિરાજે હુવે શ્રીનાથજીકે કરતે ભી ઉસકે ઘરમેં બિરાજતે હુવે ઠાકુરજી બડે હૈં. યે બાત ધ્યાનમેં રખના. ભલે હી આપ ઉનકો અપને ઘરમેં મેવા-મિશ્રી હી ક્યોં ન ધરાઓ, ભલે નાથદ્વારામેં બડે-બડે નેગ ક્યોં ન આતે હોં, લેકિન આપકા ઉદ્ધાર જો આપકે માથે બિરાજતે હૈં ઉન્હીકે દ્વારા હોના હૈ. ...કઈ લોગ પૂનમ ભરને જાતે હૈં. હવે તો પૂનમ ભરવાનો ગજબનો રિવાજ નિકડ્યો છે. મને તો ખબર નથી કે શું ભરે છે! ...આ બધું ક્યાંથી આવ્યું છે? કોણે કાઢ્યું? ''હું

બહુ તો પેલા (સમાધાની)ને પચ્ચીસ રૂપીઆ સેવકી આપી દો એટલે પત્યું! ધરમ પૂરો આપણો! પણ આટલો સસ્તો જો ધરમ હોય ને તો ૮૪-૨૫૨ માં આપણી ગણના થઈ જાયે. પણ થતી કેમ નથી? આપણે ખુદ વૈષ્ણવ બનવા તૈયાર નથી. કેમ? કેમકે વૈષ્ણવ માની બેસું તો સેવા કરવી પડે! વલ્લભની વાત માનવી પડે! આ કેટલી બધી ચાલાકીઓ, કેટલી બધી હોશીયારીઓ, કેટલી બધી કળિયુગની કળાઓ આપણામાં આવી ગઈ છે!

(ઘ)અત્યારે આ કળિયુગના પુષ્ટિમાર્ગમાં અમે જીવી રહ્યા છીએ, તડપી રહ્યા છીએ, મરી રહ્યા છીએ, સડી રહ્યા છીએ. ઓ શ્રીવલ્લભ! અમને અમારો પુષ્ટિમાર્ગ પાછો આપો. હે વલ્લભ, અમને અમારો પુષ્ટિમાર્ગ પાછો આપો. હે વૈષ્ણવ અમને અમારો પુષ્ટિમાર્ગ પાછો આપો. આમાં અમને ચેન નથી પડતું.

(https://www.youtube.com/watch?v=2V5_JPfgvSU. શ્રીવલ્લભ-ચરિતામૃતપાન, Published on Sep 15, 2013)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીકૃષ્ણકુમારજી શ્રીરાજેશકુમારજી

(કડી-અમદાવાદ)

આપણે ત્યાં તો પહેલાં જ કહ્યું છે કે ''પ્રગટ કિયે રસ જાય!'' પ્રગટ નથી કરવાનું કે આપણે આપણા પ્રભુને કેવી રીતે લાડ લડાવીએ છીએ. કેવી રીતે સન્મુખ થઈએ છીએ એ તમે જાણો, તમારા પ્રભુ જાણે અને સેવા સોંપનાર ગુરુ જાણે. એ કોઈને કહેવાની જરૂરજ નથી. આપણે ઘરમાં શું સામગ્રી બનાવીએ છીએ, આપણે આપણા ઘરવાળા કે બાળકોને શું ખવડાવીએ છીએ એ તમે અને તમારું ઘર જ જાણે છે આજુ-બાજુ વાળા જાણે છે? મેનુકાર્ડ બાહર લગાવો છો? કે આજે ઘરમાં આ બનાવ્યું છે. નથી લગાવતાને! તો પછી ઠાકોરજીની કોઈ સામગ્રી બનાવી હોય જારીવાળો, ઢાળવાનો આ બધું કેમ બાહર આવી જાય છે? વિચાર કરો, કાલે આપણા ઘરમાં ઠાકોરજીની કોઈ સામગ્રી સિધ્ધ થતી હોય બે દિવસ પહેલા બાહર બજારમાં ખબર પડી જાય ''કાલે તો પેલા બહેન ને ત્યાં ઢાળવાનો બનાવ્યો તો હોં, જેજે માટે''. કેમ પણ! આપણે ત્યાં તો સામગ્રીને પણ ગુપ્ત રાખવામાં આવે છે, પ્રગટ નથી કરતા. એ બહુ રસાત્મક ભાવનાત્મક સામગ્રી છે. એને પ્રગટ કરીએ તો પણ પ્રભુ એને નથી આરોગતા. વિચાર કરો તમે! અને એ વાત જો આપણે બાહર પ્રગટ કરી દઈએ તો કેમ ચાલે! કહેવાનો તાત્પર્ય એ છે વૈષ્ણવજનો, કે આપણે ત્યાં કહેવામાં આવે છે કે ''પ્રગટ કિયે રસ જાય''. પણ હવે શું થઈ ગયું છે! હવે ''પ્રગટ કિયે રસ જાય'' એ વાત તો જુની થઈ ગઈ! હવે ''પ્રગટ કિયે મજા આયે'' થઈ ગયું છે! એક જમાનામાં ''પ્રગટ કિયે રસ જાય'' હતું હવે ''પ્રગટ કિયે મજા આયે'' થઈ ગયું છે! ... આ અમદાવાદની લીલા છે, મોરબીની વાત નથી કરતો! ...તો કહેવાનો તાત્પર્ય

એ છે કે આપણને પ્રગટ નથી કરવાનું. આપણે તો પ્રભુની સેવા, સ્મરણ, સત્સંગ જેટલું છાનું રાખીશું, જેટલા સ્નેહથી સેવા પહોંચીશું એટલું વધુ પ્રભુ આનન્દથી પ્રસન્નતાથી આરોગશે એ યાદ રાખજો.

(કૃષ્ણાશ્રય ગુણગાન મહોત્સવ(મોરબી) માં આપેલ આશીર્વચન https://www.youtube.com/watch?v=2-zy9ZJBzec. Published on Sep 26, 2013, part - 06 of 18)

પૂ.પા.ગો.શ્રીવિજયકુમારજી મહારાજ

(કડી-અમદાવાદ-સુરત)

(ક) આજ યહાં પરમપૂજ્ય શ્યામદાદાને જો વચનાવલી પ્રસ્તુત કી વહ પહલે ભી મુજે પત્રિકા દ્વારા પ્રાપ્ત હો ચુકી થી ઔર યે પુસ્તિકા દ્વારા ભી પ્રાપ્ત હુઈ હૈ. ઔર વો શ્રીઆચાર્યચરણોંકે સિદ્ધાન્તાનુસાર હી હૈં. ઔર ઉસમેં કિસી ભી પ્રકારકા વિરોધ હોના હી નહીં ચાહિયે. ક્યોંકિ શ્રીઆચાર્યચરણોંકે સિદ્ધાન્તકે અનુસાર હી હમેં કુછ કહના હૈ ઔર કરના હૈ. શ્રીમહાપ્રભુજીને ગ્રન્થમેં જો સિદ્ધાન્ત પ્રકટ કિયે હૈં ઉસી સિદ્ધાન્તકે અનુસાર હી હમેં અપના જીવન વ્યતીત કરના હૈ.

ગૃહસેવા મુખ્ય હૈ. ઘરમેં રહકર હી હમ સેવા કરેં. ઉત્તમોત્તમ પ્રકાર શ્રીમહાપ્રભુજીને જો બતાયા ‘‘ગૃહે સ્થિત્વા સ્વધર્મતઃ’’ ઘરમેં રહો ઔર પ્રભુકી સેવા કરો તો ઘર હી નન્દાલય બન જાયેગા. તો આજ વો હી સિદ્ધાન્તકો જો હમ ભૂલ ગયે હૈં, ઈસ દુઃસંગકે પ્રભાવસે. તો આજ ફિરસે શ્રીઆચાર્યચરણ શ્રીમહાપ્રભુજીકી કૃપાસે ઉસી સિદ્ધાન્તકો વૈષ્ણવ જાનેં સમજેં ઔર શ્રીમહાપ્રભુજીકે સિદ્ધાન્ત અનુસાર હી અપના જીવન વ્યતીત કરેં ઔર જો ગુરુકે લક્ષણ નિબંધકે અંદર શ્રીમહાપ્રભુજીને દિયે ઉસી અનુસાર આચાર્યબાલકોંકો ભી ઉપદેશ દેના ચાહિયે. ભગવત્સેવા કરની ચાહિયે, શ્રીમદ્ ભાગવતકા જ્ઞાન હોના ચાહિયે. ...શ્રીઆચાર્યચરણને જો ગુરુકે લક્ષણ બતાયે ‘‘કૃષ્ણસેવાપરં વીક્ષ્ય’’ ગુરુ વહી હોતા હૈ જો અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમેંસે જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશમેં લે આવે. તો આજ મહાપ્રભુજીને જો સિદ્ધાન્ત ગ્રન્થોંકે અંદર પ્રતિપાદિત કિયે હૈં ઉસી સિદ્ધાન્તસે આચાર્યબાલકોંકો, વૈષ્ણવોંકો ચલના ચાહિયે, તભી શ્રીમહાપ્રભુજીકી કૃપા હમ પર હોગી. તભી હમ શ્રીમહાપ્રભુજીકે કૃપાપાત્ર બન સકેંગે. ક્યોંકિ શ્રીમહાપ્રભુજીકા સિદ્ધાન્ત, ઠાકુરજીકી સેવા ઘરમેં રહકરકે કરો, કોઈ વિક્રય ધનકે લિયે નહીં ભાગવતસપ્તાહાદિ ભી કોઈ ભી ધનકે લિયે નહીં હોની ચાહિયે. ઔર અપને ઠાકુરજીકી સેવા અપને માથે બિરાજ રહી હૈ તો અપને પાસ જો ભી કુછ હૈ ઉસમેંસે વિનિયોગ કરાકરકે પ્રભુકી સેવા કરો. ‘‘પત્રં પુષ્પં ફલં તોયં’’ જો ભી કુછ હૈ ઉસસે ભગવત્સેવા કરો. ઔર જો યે સિદ્ધાન્તવચનાવલી પ્રસ્તુત હુઈ હૈ ઉસમેં મેરા પૂર્ણ સહયોગ હૈ. ક્યોંકિ શ્રીમહાપ્રભુજીકે સિદ્ધાન્તકે અનુસાર હી હમેં ચલના હૈ. ઔર

હમ જહાં ભી કહીં જાતે હૈં વહાં યહી શ્રીમહાપ્રભુજીકે સિદ્ધાન્તકી હી બાત કરતે હૈં. ભવિષ્યમેં ભી યહી સિદ્ધાન્ત હમારા રહેગા. જબ તક ઈસ દેહમેં પ્રાણ હૈં તબ તક હમ શ્રીમહાપ્રભુજીકે સિદ્ધાન્તસે અલગ નહીં હો સકતે. ઔર વહી શ્રીમહાપ્રભુજીકે સિદ્ધાન્ત હી હમારે સિદ્ધાન્ત બને રહેંગે. ઓર વલ્લભીય વૈષ્ણવ ભી ઉસી સિદ્ધાન્તસે અપના જીવન વ્યતીત કરેંગે. બસ ઈતના હી... બોલો શ્રીવલ્લભાધીશકી જય!

(પુષ્ટિસિદ્ધાન્તચર્ચાસભા, પ્રથમદિવસે મધ્યાન્તર પછી આપેલ વકતવ્ય)

(ખ)શ્રીવલ્લભની કૃપા તો ત્યારે જ થશે કે જ્યારે આપણે શ્રીવલ્લભની આજ્ઞાનું પાલન કરીશું. મેં કહ્યું, વૈષ્ણવ! તમે ચંપારણ જશો, આવવા-જવાનો આટલો ખર્ચો કરશો. એટલા રૂપીયામાં તમે ઠાકોરજીનું સાહિત્ય સિદ્ધ કરો. ચંપારણ જવાની કોઈ આવશ્યકતા નથી. જો તમનેસેવા કરવી હોય તો તમે ઘરમાં રહીને ‘‘ગૃહે સ્થિત્વા સ્વધર્મતઃ’’ જેમ આપશ્રી(પૂજ્યો ગોસ્વામી શ્રીશ્યામ મનોહરજી, કિશનગઢ-પાર્લા) એ આજ્ઞા કરી કે ઘરમાં રહો ને ઠાકોરજીની સેવા કરો, પોતાના તનથી, પાતાના ધનથી એ જ સેવા, એ જ પુષ્ટિની સેવા છે. આજે કોઈનું ધન લઈ આવીએ છીએ...હું કોટા ગયો હતો. એક વૈષ્ણવ મારે ત્યાં આવ્યા અને કહે કે ‘‘મહારાજશ્રી, યહાં પર તો ઐસા હૈ કિ કિસી વૈષ્ણવકે યહાં સામગ્રી કરની હૈ તો કોઈ વૈષ્ણવ જાતા હૈ, કિસીકે યહાં પલના નહીં હૈ તો પલના વહાં લે જાતે હૈં. કિસીકે યહાં ફુલમંડલી નહીં હૈ તો ફુલમંડલી વહાં લે જાકર વૈષ્ણવ સિદ્ધ કરતે હૈં’’. ત્યારે મે કીધું કે આ સિદ્ધાન્ત નથી. તમારા પાસે તમારા ઠાકોરજીના ઉપયોગમાં આવતી સોય પણ ફકત તમારા ઠાકોરજીના જ ઉપયોગમાં આવવી જોઈએ, બીજા કોઈ(ઠાકોરજીના) ઉપયોગમાં ન આવવી જોઈએ. આવો આગ્રહ દરેક વૈષ્ણવે રાખવો જોઈએ કે મારા ઠાકોરજી મારા ઘરમાં બિરાજે છે અને જે વસ્તુ હું મારા ઠાકોરજીના ઉપયોગમાં લઉં છું એ કોઈના પણ ઉપયોગમાં ક્યારે પણ ન લેવી.

(૧૯૯૨ની સાલમાં કેશોદમાં આપેલ પ્રવચન. https://youtu.be/rOobUXuOLNo)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીહરિરાયજી શ્રીવિજયકુમારજી

(કડી-અમદાવાદ)

હું રોજ (પૂજ્ય ગોસ્વામી શ્રીશ્યામ મનોહરજી, કિશનગઢ-પાર્લા નું પ્રવચન) સાંભળું છું. જે મેં શ્રવણ કર્યું છે એના વિષયમાં હું બે શબ્દ કહીશ. સિદ્ધાન્ત-સેવામાં જાહેર પ્રદર્શન, જેમ એક વેપારી પોતાનો માલ વેચવા માટે કેવી રીતે સજાવે છે, સંવારી રાખે છે એવી જ રીતે (હવેલીઓમાં) જાહેર મનોરથોથી વૈષ્ણવોને આકર્ષિત કરવામાં આવે છે. ત્યાં સ્નેહ અને સમર્પણ ને કોઈ સ્થાન નથી. ત્યાં જઘન્ય(નીચ) અધિકારી(ગોસ્વામીઓ) જઘન્ય રીતે લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરીને મોજ-શોખ કરે છે. શ્રીમહાપ્રભુજી ભકિતવર્ધિનીમાં આજ્ઞા કરે છે કે ‘‘ગૃહે

તો દર પૂનમે જાઉં’’! ને ઘરમાં તો પ્રભુ બિરાજતાય ન હોય! સેવાય ન કરતો હોય! અને હોય તો પણ એમના સન્મુખ તો એક દિવસ પણ ન થાય. પણ પૂનમ ભરવા જશે. ક્યા હૈ યે સબ! યે સબ ગાડરિયો પ્રવાહ હૈ. ઓલા પૂનમ ભરવા જાય તો હુંયે જાઉં!, સકામ ભક્તિ હૈ યે સબ. ભાગવત હમેં નિષ્કમ ભક્તિકી પ્રેરણા દેતા હૈ. ...મૂલ જો બાત હમ કર રહે થે કિ હમારે નિજી ઠાકુરજી હૈં ઉનકો પહચાનના, ક્યોંકિ ઉન્હીંકે દ્વારા હમારા ઉદ્ધાર હોગા. જબ ઉનકે પ્રતિ આપકા અનન્યભાવ હોગા તબ વો ઘરમેં અનુભવ કરાયેંગે. જૈસે યશોદાજીકો વિશ્વરૂપકે દર્શન કરવાયે. ‘‘અનન્યાશ્ચિન્તયન્તો માં...યોગક્ષેમં વહામ્યહમ્’’. ઉસકે સબ મનોરથ મૈં પૂર્ણ કરૂંગા.

(https://www.facebook.com/bharti.kapadia.12/videos/348785018594424/)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીજયદેવલાલજી શ્રીવ્રજેશકુમારજી

(કડી-અમદાવાદ)

‘‘આપ સેવા કરી શીખવે શ્રીહરિ’’. વલ્લભે પોતે સેવા કરી અને વૈષ્ણવને સેવા શીખવાડી છે. ઠાકોરજીએ કીધું કે હું કોઈ દેવી નથી પણ સાક્ષાત્ કલ્યાણરાયજીનું સ્વરૂપ છું. અને તુ વલ્લભની પાસે જા. વલ્લભ થકી સહુ પડે સહેલું. અને તુ એમની જોડે બ્રહ્મસમ્બન્ધ લે. અને પછી તુ મારી બરાબર રીતે સેવા કર. વલ્લભે બ્રહ્મસમ્બન્ધ આપ્યું. પુષ્ટિરીતિ શિખવાડી અને પછી એ ઘરમાં આનન્દથી ‘‘ગૃહે સ્થિત્વા સ્વધર્મતઃ અવ્યાવૃત્તો ભજેત્ કૃષ્ણમ્’’ નીરીતે સેવા સુંદર રીતે કરવા લાગી ગયા. આ વાર્તાનો ભાવાર્થ એ જ છે કે વલ્લભ જેમ આજ્ઞા કરે છે એ જ પ્રમાણે સેવા કરવી અન્યથા સેવા કરવાનો કોઈ લાભ થતો નથી.

(ગો.શ્રીજયદેવલાલજી. વચનામૃત : ૮૪ વૈષ્ણવવાર્તા અન્તર્ગત વાર્તા : બાબાવેણુ દાસ)

પૂ.પા.ગો.ચિ.શ્રીજયવલ્લભલાલજી શ્રીહરિરાયજી

(પોરબંદર)

‘‘ગૃહે સ્થિત્વા સ્વધર્મતઃ’’ પોતાના ધર્મ વડે, પોતાની શક્તિવડે અને પોતાના જ તનુજા અને વિત્તજા થી ઘરમાં રહીને પ્રભુની સેવા કરવી. ‘‘અવ્યાવૃત્તો ભજેત્ કૃષ્ણં’’. એ પ્રભુનો ક્યારેય ‘વ્યવહાર’ અર્થાત્ વ્યાપાર ન કરવો.

(https://www.youtube.com/watch?v=B6B8wdN6WHQ.
Published on Feb 17, 2015, part 17)

।। શપથપત્ર ।।

શ્રીમહાપ્રભુજીના સિધ્ધાન્તથી સર્વથા વિપરીત હોવા છતાંય જાહેર ટ્રસ્ટ

મંદિરો / જાહેર ખાનગી મંદિરો માં થતા ભગવત્સેવાના ભવાડામાં ભેગા થઈને, ત્યાં નિત્યનિયમે દર્શન કરવા જવાના દુરાગ્રહથી, ધનોપાર્જનમાટે કરવામાં આવતા મનોરથોની ઝાંખીના ધતિંગને આર્થિક કે બીજી રીતે સક્રિય પ્રોત્સાહન આપી, દેવદ્રવ્યથી ધરવામાં આવેલ ભોગ-સામગ્રીને કે જેનો પ્રસાદ લેતાં, શ્રીમહાપ્રભુજી આપણને ‘મહાપતિત’ ગણે, તેને પણ મોહવશ લઈને તેમજ ભંડોળી ભાગવત કથાઓને આર્થિક કે બીજી રીતે પ્રોત્સાહન આપી આપણે આપણા શ્રીમદાચાર્યચરણ સાથે જબરદસ્ત વિશ્વાસઘાત કર્યો છે.

તેના પરિણામ રૂપે આજે આપણા દેશની સર્વોચ્ચ અદાલતે આપણા સિદ્ધાન્તોની અવગણના કરીને ત્રણ-ત્રણ ચુકાદાઓ આપણા વિરુદ્ધ આપ્યા છે. ...પારિવારિક ભાવનાથી પૂર્વમાં ફક્ત દર્શન માટે આપવામાં આવેલી છૂટના દુષ્પરિણામ રૂપે આજે સમ્પ્રદાયના ધર્મગુરુઓને પુજારીપણાની હલકી પાયરી ઊપર બધી રીતે પટકી દેવા માટે સમ્પ્રદાય વિરોધી કુનેહ સફળ થવા જાય છે. જતે દહાડે હતાશ ગોસ્વામીવર્ગ પોતાને દેવલક પુજારી માની બેસવાની માનસિકતાથી ઘેરાઈ જશે. આપણા દિવ્ય સમ્પ્રદાયની આવી દુર્ગતિ કરવાની જવાબદારી વૈષ્ણવો ઊપર છે કે મહારાજશ્રીઓ ઊપર એ વિવાદનો વિષય હવે વીતી ગયો છે.

આવો આપણે શ્રીમહાપ્રભુજીથી આપણા દુષ્કૃત્યોની ક્ષમા-યાચના માંગીયે, સોગંદ લઈએ કે

(૧) પોતાના માથે બિરાજતા ન હોય તેવા કોઈ પણ શ્રીઠાકોરજીના દર્શનનો નિત્યનિયમ નહીં લઈએ, કે જેથી પુષ્ટિપ્રભુને નન્દાયલ છોડી જાહેર અનાથાલયમાં બિરાજવાનો પરિશ્રમ થાય. કેમકે આપણા આવા દુષ્કૃત્યથી (તે ઠાકોરજીના દર્શન-સેવા કરવાનો) જાહેર જનતાનો કાનૂની અધિકાર ઊભો થતો હોય છે.

(૨) જે મનોરથો મનોરથીના પોતાના ધનથી પોતાના માથે અને પોતાને ઘરે બિરાજતા સ્વરૂપોના પોતાના અંગત ભગવદીયો સાથે ઉજવવામાટે નથી તેવા મનોરથોમાં ભેટ-સામગ્રી આપી કે દર્શન કરવા જઈને મહાપ્રભુજીના શ્રીનિધિસ્વરૂપ, સમ્પ્રદાય કે સિદ્ધાન્ત ને હવે આપણે કદિ દગો નહીં આપીએ.

(૩) જાહેર મંદિરોમાં શ્રીમહાપ્રભુજીનાં સિદ્ધાન્તોથી વિપરીત, દેવદ્રવ્યથી અથવા ગૈરબ્રહ્મસમ્બન્ધી દર્શનાર્થીઓના દ્રવ્યથી ધરવામાં આવતી ભોગ-સામગ્રી શ્રીપુષ્ટિપ્રભુ આરોગતાં જ નથી. તેથી તે પ્રસાદ છે જ નહિ, બલ્કે કોઈ પણ સંજોગોમાં પાતિત્યકારક જ છે. તેથી હવે આપણે તે (દેવદ્રવ્યનો પ્રસાદ) કદિ પણ લઈશું નહીં.

(૪) ભંડોળ ભેગું કરવા માટે જાહેરમાં કરવામાં આવતા ભગવન્મનોરથો કે ભાગવતકથા માં દર્શન-શ્રવણ માટે હવે કદિ પણ ભેગા થઈશું નહીં કે જેથી તેવી દુષ્પ્રવૃત્તિઓને પ્રાત્સહન (આર્થિક કે સક્રિય સહયોગના રૂપે) મળી રહે.

આજ દિવસ સુધી આમ જે શ્રીમહાપ્રભુજીની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન અજ્ઞાનવશ કે મોહવશ થઈ ગયું તે અમારા અપરાધને શ્રીપુષ્ટિપ્રભુ, શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીપ્રભુચરણો ક્ષમા કરે! તેઓ પોતાની પુષ્ટિસૃષ્ટિના જીવોને પુષ્ટિપથની યાત્રામાં અગ્રસર થવા મતિ, રતિ અને ક્રિયાશક્તિ પ્રદાન કરે! ‘‘બુદ્ધિપ્રેરકકૃષ્ણસ્ય પાદપદ્મં પ્રસીદતુ!’’.

શપથ લેનારની સહી :

કિશોરચન્દ્ર ગોસ્વામી (જુનાગઢ),
રઘુનાથ ગોસ્વામી (ગોકુળ-પાર્લા),
શ્યામમનોહર ગોસ્વામી (કિશનગઢ-પાર્લા),
યોગેશ ગોસ્વામી (ગોકુળ-પાર્લા),
શરદ્ ગોસ્વામી (માંડવી)

(શપથપત્ર સ્થળ : મનુ ભવન, ભગતસિંહ રોડ, પારલે (પશ્ચિમ), મુંબઈ-૫૬, તારીખ : ૧૨-૯-૧૯૮૬)